

6/2022

november - december

donboscodnes.sk

don bosco dnes

Saleziánske diela:

Bratislava-Trnávka

Tri zošity hriechov

Autor: B. F.

Bol som malý vreckový zápisník. Presne taký, aký kedysi používali najmä pekári. Patril som 14-ročnému chlapcovi z Pontecurone, malého mesta v provincii Alessandria. Volal sa Luigino Orione. Bol synom chudobného dláždiča ciest. Aj on hodiny a hodiny kľačal vedľa svojho otca na kolenách vo vlhkom piesku, jeden po druhom ukladal kamene a zatláčal ich do zeme slabými údermi kladiva. Chcel študovať a saleziáni vo Valdoccu ho prijali.

Písal sa rok 1886 a don Bosco bol už starý a chorý. Luigina však napriek tomu fascinoval a očaril. Mal veľkú túžbu – chcel ísť k donovi Boscovi na spoveď. Ale ako to urobiť?

Don Bosco, keďže bol na konci svojich síl, spovedal len niekoľkých saleziánov a študentov piatej triedy, ktorí sa pripravovali na vstup do noviciátu. Luigino napokon získal toto výnimočné privilegium takmer nevysvetliteľným spôsobom. Musel sa vážne pripraviť.

Neskôr už ako don Orione spomínal: „Pri spytovaní svedomia som si vyplnil tri malé zápisníky.“ Nechcel nič vynechať, preto si prešiel niekoľko formulárov spytovania svedomia, všetko si odpísal, zo všetkého sa obvinil. Len na jednu otázku odpovedal záporne: „Zabíjal si?“

„Toto nie!“ napísal. Potom sa so zošitmi vo vrecku, s jednou rukou na hrudi a so sklopenými očami pripojil k ostatným a čakal, kým naňho príde rad. Chvel sa od dotatia.

„Čo povie don Bosco, keď si prečíta všetky tieto hriechy?“ Rukou si nahmatával malé zošity. Teraz bol na rade on. Pokľakol si. Don Bosco sa naňho s úsmevom pozrel.

„Daj mi svoje hriechy.“ Chlapec vytiahol prvý malý zošit. Don Bosco ho vzal, chvíľu nad ním uvažoval a potom ho roztrhal. „Tak sa skončilo moje dobrodružstvo!“

„Daj mi ostatné.“

Ďalšie dva skončili rovnako. Chlapec stál a zmätene sa díval.

„Teraz je spoveď hotová,“ povedal don Bosco. „Už nikdy nemysli na to, čo si napísal.“

A usmial sa naňho. Luigino na ten úsmev nikdy nezabudol. Po tejto spovedi nasledovali ďalšie u dona Bosca.

Jedného dňa sa mu don Bosco pevne pozrel do očí: „Pamätaj, že my dvaja budeme vždy priatelia.“

Orione na tento sľub nezabudol. Keď sa dozvedel, že don Bosco zomiera, ponúkol Bohu na výmenu svoj život. Neskôr sa stal otcom jednej Kongregácie s oratóriami a domovmi pre veľmi chudobných chlapcov a pri spomienke na dona Bosca hovorieval: „Išiel by som aj po žeravom uhľí, aby som ho ešte raz videl a poďakoval sa mu.“

Tri roky strávené vo Valdoccu označil za „šťastné obdobie svojho života“.

Alojz Orione je dnes svätý. Po dlhej modlitbe pri hrobe dona Bosca nadobudol presvedčenie, že Pán ho nechce medzi saleziánmi. Vstúpil do diecézy Tortona, bol vysvätený za kňaza a založil mužskú rehoľnú kongregáciu Orionini, ktorá sa venuje apoštolátu lásky medzi mladými ľuďmi (najmä vo farnostiach, oratóriách a mládežníckych centrách), chudobnými a robotníkmi s cieľom podporovať lásku k Ježišovi, Cirkvi a pápežovi.

november – december

- 4 *hlavný predstavený* Štefan Šándor sa vrátil domov
- 6 *panna mária* Byť dieťaťom ako Dieťa Ježiš
- 7 *saleziánske diela* Bratislava-Trnávka
- 10 *saleziánska rodina* Nezabudnime na milosť počiatkov 2
- 12 *jubileum* Zo semienka vyrástol veľký a krásny strom
- 14 *spiritualita* Spiritualita dona Bosca (šiesta časť)
- 16 *životné prostredie* Ekologické Vianoce =
obdarované aj ďalšie generácie
- 18 *správy* Prešov, Praha, Vatikán...
- 19 *výchova detí* Deti ako naši najdôležitejší hostia
- 20 *mediálna výchova* Emócie v symboloch
- 22 *na strane pápeža* Niekoľko povzbudení od pápeža Františka
- 23 *memorie biografiche* Modlitebná knižka pre mladých
z roku 1847
- 24 *misie* Ako môžu byť naše projekty úspešné?
- 25 *titus zeman* Slávnosť plná vďaky
- 26 *pred 100 rokmi* Noví novici, noví chlapci, nový učiteľ hudby
- 28 *saleziánski svätí* Attilio Giordani
- 29 *sedem hlavných hriechov* Chlipnosť: choroba duše
- 30 *rozhovor* Časopis Rebrík

Don Bosco dnes

Časopis pre saleziánsku rodinu,
priateľov a dobrodincov dona Bosca

6/2022
Ročník 53.
Dátum vydania: november 2022

Časopis vychádza 6x do roka,
rozširuje sa bezplatne.

Vydavateľ
Saleziáni don Bosca –
Slovenská provincia
IČO 00 586 421
vo Vydavateľstve Don Bosco

Šéfredaktor
Jozef Kupka SDB

Rastislav Hamráček SDB
Barbora Okruhlánská ASC
Iveta Sojková FMA
Michaela Köglerová
Gabriela Bauerová FMA
Zuzana Petruľáková
Terézia Píknová
Alžbeta Zelná
Ján Holubčík SDB
Stanislav Veselský
Beáta Jarošová
Pavol Grach SDB
Štefan Kormančík SDB
František Kubovič SDB
Peter Naňo SDB
Marián Valábek SDB
Jozef Luscoň SDB
zástupkyňa VDB
Peter Bičák SDB

Jazykové úpravy
Adriana Reguliová

Grafická úprava a zalomenie,
DTP spracovanie Juraj Martiška

Distribúcia
Aneta Horváthová

Tlač
Alfa print s. r. o.

Registrácia MK SR č. EV3448/09
ISSN 1338-4201

Adresa redakcie
Don Bosco dnes
Miletičova 7
821 08 Bratislava
tel.: 0903 290 650
e-mail:
donboscodnes@saleziani.sk
www.donboscodnes.sk

Foto obálka:
© Archív SDB Bratislava-Trnávka

www.donboscodnes.sk

Časopis **DON BOSCO DNES** je **zdarma**.
Finančné milodary môžete posielat na:

Názov banky:
Všeobecná úverová banka (VÚB)
Názov účtu: Saleziáni don Bosca – Slovenská provincia
Miletičova 7, 821 08 Bratislava
IBAN: SK36 0200 0000 0000 2933 0062
Swift code: SUBASKBX
Variabilný symbol: **52201**

PAY by square

Štefan Šándor sa vrátil domov

Autor: Angel Fernández Artime SDB / Preklad: Stanislav Veselský ASC / Foto: ANS

Nádhernú slávnosť požehnania relikvií mučeníka blahoslaveného Štefana Šándora, ktorý bol popravený len preto, že „bol saleziánom“, obklopil a skrášil rad podivuhodných súvislostí.

Ángel Fernández Artime
hlavný predstavený saleziánov
a X. nástupca dona Bosca

Drahí priatelia charizmy dona Bosca, srdečne vás pozdravujem. Hlavným hrdinom môjho príhovoru tentoraz nie je nijaký mladík, ktorého som stretol na jednej zo svojich ciest, ale mladý salezián umučení v Maďarsku a blahorečený.

Stretnutie so Štefanom Šándorom je krásnym stretnutím srdca.

Vždy je ťažké a chúlостivé hovoriť o minulých udalostiach a ideologických postojoch, pretože citlivosť a kultúrne prostredie, v ktorom žijeme, sú odlišné. Ale dramatické udalosti týchto dní so stopou krvi a utrpenia obnovujú starodávne rany, o ktorých sme sa domnievali, že sú navždy vymazané.

Štefan Šándor je mladý salezián laik, čiže brat (teda nie je kňaz, ale zasvätený salezián), ktorý bol počas temných rokov komunistického režimu v Maďarsku vo veku 39 rokov odsúdený na smrť a popravený. Jeho zločinom bolo to, že „bol saleziánom“: zhromažďoval mladých na mládežnícke aktivity, šport a formáciu. Pre vtedajší režim to bola „velezrada“.

Môže sa to zdať absurdné, ale v mnohých častiach sveta saleziáni stále otravujú „veľké zvieratá“ len preto, že chcú urobiť Zem lepšou, počnúc malými a mladými.

Štefanov príbeh je však veľmi špecifický z viacerých dôvodov. Jednak pre to, ako bol odsúdený a ako zachránil život šiestim mladíkovi zatknutým spolu s ním, jednak pre jeho popravu a pochovanie do neznámych masového hrobu, ale aj pre jeho opätovné objavenie o 70

rokov neskôr vďaka bývalému mladému študentovi a trom profesionálom, ktorí sú odborníkmi na históriu a na testovanie DNA.

A hovorím to preto, lebo úprimne verím, že napriek ťažkostiam, s ktorými sa stretávame aj v tomto okamihu európskych a svetových dejín, Boh má aj naďalej posledné slovo, definitívne slovo o živote a smrti. Tak to bolo aj v prípade mladého saleziána Štefana Šándora.

Toto všetko som objavil v Budapešti v Maďarsku 4. júna 2022. Zdá sa, že to celé zorganizovala Prozreteľnosť.

Znovu otvorené Clarisseum

Pred niekoľkými týždňami bol saleziánom vrátený do vlastníctva elegantný komplex Clarissea, kde sa kedysi nachádzalo ústredie Maďarskej provincie a niektoré budovy vrátane tlačiarne, v ktorej pracoval Štefan Šándor a ktorú komunistický režim pred 72 rokmi znárodnil.

Na fotografii vidíme okamih nášho vstupu cez vonkajšiu bránu: išlo o krok, ktorý posledných 70 rokov – až dodnes – nebolo možné urobiť.

V priestoroch, kde sa nachádzali nádvorie, priamo na mieste, kde blahoslaveného Štefana zatkli a odviekli na popravisko, bola zorganizovaná nádherná eucharistická slávnosť, ktorej som s radosťou predsedal a na konci ktorej bolo požehnanie a uloženie relikviára blahoslaveného Štefana Šándora.

„Ďakujem mu za svoj život“

Ďalšia úžasná a dojemná chvíľa: Štefan Šándor zabránil tomu, aby boli spolu s ním popravení šiesti mladíci.

Na tejto fotografii ma vidíte s mužom sediacim na invalidnom vozíku. Jeho manželka nemohla prísť, pretože bola veľmi chorá. Bol jedným zo šiestich mladíkov, ktorých vo veku 22 rokov zatkli spolu so Štefanom, pretože ich považovali za zradcov režimu. Po veľmi tvrdom výsluchu spojenom s mučením mladý salezián našiel príležitosť chvíľu sa porozprávať s ďalšími šiestimi chlapcami a požiadal ich, aby jeho obvinili zo všetkého, z čoho chceli obviniť ich. Mladíci mu odporovali, ale on im povedal, že pre ich vzájomné priateľstvo a pre vieru v Ježiša to musia urobiť, aby si zachránili život. A tak sa aj stalo. Porozprával mi to tento bývalý študent, bývalý animátor v Clarisseu. Štefan bol naozaj odsúdený na smrť a oni na osem rokov väzenia. Našťastie, náš priateľ mi povedal, že o tri roky neskôr v Maďarsku komunistický režim padol a ich rozsudok bol zrušený.

DNA jednej poštovej známky

Aj ďalšia zvláštnosť nám ukazuje eleganciu Prozreteľnosti. V júli 1952 bol Štefan Šándor zatknutý na pracovisku a spolubratia ho už nikdy nevideli. Sedemdesiat rokov sa nevedelo, kde sa nachádzajú jeho telesné pozostatky. Bol popravený a spolu s ďalšími piatimi ľuďmi pochovaný v masovom hrobe v lese na predmestí Budapešti bez akéhokoľvek označenia alebo nápisu s menom, ktoré by mohli niečo naznačovať. Pochovanie v noci a bez akejkoľvek stopy bolo súčasťou zámeru tých, ktorí ho popravili. Celé tie roky panovalo presvedčenie, že najst jeho po-

zostatky bude nemožné. Ale húževnatá vytrvalosť istej bývalej mladej študentky, skúsenosť a vysoké znalosti jednej odborníčky na históriu Budapešti v tých rokoch (ktorá vytušila, kde by mohli byť pochovaní – analýzou toho, čo sa vedelo o tom, ako sa pochovávalo v tom čase) umožnili, že pred niekoľkými mesiacmi sa našli telesné pozostatky šiestich popravených. Zdalo sa neuveriteľné, že sa našli pozostatky šiestich ľudí; ale zostávalo zistiť, či jedným z nich môže byť blahoslavený Štefan.

Práve DNA – ktorú bolo možné získať z listu, čo napísal Štefan, a z ďalšieho listu s poštovou známkou, ktorú prilepil jeho brat, čo celý život dúfal v tento moment, no zomrel pred tromi rokmi – umožnila dvom skvelým profesionálom, ktorých som spoznal a ktorým som mohol poďakovať, odborníkom na techniku rozpoznávania DNA, identifikovať mnohé časti Štefanových telesných pozostatkov, ktoré sú teraz vložené do tejto decentnej urny. Štefan Šándor je na nej vyobrazený, ako číta maďarského saleziánskeho spravodajcu (Szalezi Ertesito) – na pripomienku toho, ako spoznal dona Bosca a saleziánsky svet, a tiež na pripomenutie jeho výchovného poslania v oblasti tlače ako majstra kníhtlačiara. Pre toto všetko a pre mnohé ďalšie detaily je to, čo sme zažili, čosi jedinečné. Môžem dosvedčiť, že emócie a dojatie mnohých ľudí pri eucharistickej slávnosti v to dopoludnie a pri podelení sa o poznatky a skúsenosti počas dňa boli

neopísateľné. Môžem dosvedčiť aj pohnutie toho mladíka (teraz už starého človeka), ktorý mal možnosť položiť svoju ruku na urnu priateľa saleziána, vychovávateľa a mučenika, ktorý mu zachránil život a obetoval sa za neho. Z vlastnej skúsenosti môžem dosvedčiť,

že to všetko nie je náhoda. Je to čosi oveľa viac. Je to aj prítomnosť Boha v udalostiach dejín spolu s ľudskou slobodou.

Preto môžem potvrdiť to, čo som povedal na začiatku: Blahoslavený Štefan Šándor sa vrátil domov. Aj saleziáni sa dnes s mladými, ktorí tu sú, a s tými, ktorí prídu, vracajú domov, do svojho domu, do Clarisseu v Budapešti v Maďarsku.

(Podľa *Il Bollettino Salesiano*, september 2022)

Byť dieťaťom ako Dieťa Ježiš

Autor: Gabriela Bauerová FMA / Foto: Jacob Iruppakkaattu

Vianoce sú obdobím, keď mnohí z nás žasnú nad betlehenským Dieťaťom v jaslíčkách. Tento malý Ježiš pozýva každého z nás, aby sme sa stali „deťmi“ ako on.

Stať sa dieťaťom skrze Božiu matku

Práve Mária – Božia Matka pre nás vytvára priestor, v ktorom sa môžeme stať deťmi, tak ako sa dieťaťom stal Ježiš, jej syn. Túži po tom, aby sme žili vo svete s hlbokým poznaním lásky, ktorú nám daroval Otec: „*Voláme sa Božími deťmi a nimi aj sme*“ (1 Jn 3, 1).

„Svetlo vo tmách svieti...“

Našou úlohou je stať sa deťmi – budovať v sebe identitu dieťaťa, ktoré sa dokáže úplne odovzdať svojmu Otcovi. Mnohí z nás sa však stali vážnymi a precitlivenými, ustarostenými o budúcnosť sveta a Cirkvi... Tak sa naše srdcia zastreli temným smútkom, ktorý nám bráni vyžarovať pokoj a radosť Božích detí. Ak budú aj naše slová plné upo-

zornení, naše oči plné obáv, naše telá plné neuspokojených potrieb a naše skutky plné nedôvery, nikdy nebudeme môcť čakať, že vybudujeme okolo seba spoločenstvo, ktoré bude žiariť ako svetlo v temnotách, ktoré bude žiariť ako Dieťa Ježiš.

Nebezpečenstvom dnešnej doby je to, že nás ťahá k falošnej dospelosti... Bojíme sa byť deťmi – úplne závislými od Boha. Chceme druhým ponúkať útechu, no pritom sami prežívame hlbokú vnútornú bezútešnosť. Chceme ľuďom okolo seba poskytovať uzdravenie a lásku, no vo svojom vnútri prežívame nevyčerpatelný hlad po dôvernom vzťahu... Mnohí z nás zisťujeme, že máme suché, hladné a zranené srdcia, cez deň nepokojné a v noci ustráchané. Napriek mnohým našim aktivitám, pre

ktoré nás ľudia často považujú za „uznávaných ľudí“, nie sme v hĺbke našich duší šťastní. Áno, je to skutočne tak, *mnohí sme stratili kontakt so svojou identitou Božích detí.*

Ale Mária chce, aby sme sa k tomuto detstvu priznali. Ona, ktorá ponúkla Bohu nepoškvrnené miesto, aby v ňom zobral na seba ľudskú podobu, *chce dnes aj nám ponúknuť priestor, v ktorom sa môžeme znova narodiť, tak ako sa v nej narodilo Dieťa Ježiš.* A s rovnakým srdcom, ktoré milovalo Ježiša, chce milovať aj každého z nás.

Nech sú pre nás teda tohtoročné Vianoce výzvou priblížiť sa viac k Panne Márii, aby nás mohla priviesť k skutočnému detstvu a aby sme tak objavili opravdivú radosť a pokoj Božích detí.

Bratislava-Trnávka

Jedno saleziánske dielo so štyrmi zložkami

Text a foto: SDB Bratislava-Trnávka

Saleziánske dielo na Trnávke má dlhú históriu a samotný kostol slúži už viac ako 80 rokov. Poslaním saleziánskeho diela je vychovávať mladých podľa preventívneho systému dona Bosca.

Aktuálne sa naše saleziánske dielo rozrástlo do takých rozmerov, že nepokrýva len potreby detí a mládeže, ale rozvíja aj pastoráciu rodín, dospelých i seniorov. Súčasťou nášho diela je farnosť, oratórium – mládežnícke stredisko, futbalový klub SDM Domino a rodinné centrum Mamy Margity.

Farnosť svätého Jána Bosca

Farnosť je zasvätená svätému Jánovi Boscovi a nachádza sa na okraji mesta v mestskej časti Ružinov. Jej územie tvoria sídliská Trnávka, Štrkovec, Ostredky, Mierová kolónia, Zlaté piesky a Letisko. V našej farnosti pôsobí mnoho rozličných spoločenstiev, ktoré vyvíjajú rôzne aktivity, a tým slúžia ľuďom vo farnosti. Napríklad rodinky sa rozdeľujú do viacerých skupín, ktoré sa stretávajú podľa dohovoru. Okrem toho sa všetci stretávajú na mesačných duchovných obnovách spravidla v sobotu doobeda. Raz do roka sa konajú duchovné cvičenia. V našej farnosti pôsobia momentálne až štyri zbory: Trnávka 95 pre dospelých, mládežnícky zbor Agapels, detský zbor dBANda a Detský

zborík pre najmenších. Otcovia a matky sa stretávajú na modlitbách otcov a modlitbách matiek, aby sa posilňovali vo viere a spoločnou modlitbou vyprosovali Božie požehnanie pre svoje rodiny. Chválové spoločenstvo „Jordán“ túži budovať a ohlasovať Božie kráľovstvo a nechať sa viesť Bohom, byť

v službe, do ktorej nás pozve pre tých, ktorí to potrebujú. Poslaním je šíriť radostnú zvesť evanjelia prostredníctvom modlitieb, modlitieb chvál, formácie a evanjelizácie so zameraním prevažne na mládež a rodiny. Vo farnosti prebiehajú pravidelné prípravy na sviatosti. Príprava na prvé

Birmovka 2021

Deň farnosti 2022

sväté prijímanie má v našej farnosti formu mesačných stretnutí detí a ich rodičov. Počas stretnutia je na programe detská svätá omša a po nej stretnutia pre skupinky detí a katechéza pre rodičov. Príprava je určená pre deti z tretieho ročníka ZŠ a starších a začína sa v septembri. Príprava na prijatie sviatosti birmovania má u nás formu prípravy v malých skupinách, ktoré sa stretávajú jedenkrát za týždeň pod vedením animátorov. Súčasťou prípravy sú aj birmovanecké sústreďenia, letný tábor a ďalšie podujatia. Prihlásiť sa môžu žiaci deviateho ročníka ZŠ a starší. Príprava na prijatie sviatostí pre dospelých trvá jeden až dva roky a realizuje sa formou týždenných stretnutí skupinky pripravujúcej sa s kňazom. Príprava sa začína spravidla posledný septembrový víkend.

Pred viac ako desiatimi rokmi si skupina farníkov povedala, že by bolo dobré informovať o činnostiach v našom diele aj prostredníctvom zaujímavých textov a rozhovorov. Tak sa zrodili Farské listy – občasník, ktorý vychádza štyrikrát za školský rok, vždy na začiatku školského roka, pred Vianocami, pred Veľkou nocou a na Deň farnosti začiatkom júna.

Daj na to! je program dlhodobého darčovstva na Trnávke, ktorý nám umož-

ňuje udržiavať a rozvíjať činnosť jednotlivých zložiek saleziánskeho diela na Trnávke. Za posledné roky sa na Trnávke vytvorila široká škála duchovných, sociálnych a športových ponúk, ktoré si vyžadujú finančnú stabilitu. Získané darované finančné prostriedky budú transparentným spôsobom rozdeľované medzi farnosť, oratórium, futbalový klub SDM DOMINO, materské centrum Margarétka, materskú školu Mamy Margity, skautov a Family Garden.

Oratórium - mládežnícke stredisko

Oratórium na Trnávke je miesto, kde sa mladí a deti stretávajú a pod vedením saleziánov a animátorov sa snažia o svoj osobný a kresťanský rozvoj. Neodmysliteľným prvkom „orátka“ je veselý a radostný štýl práce, zábavy, vzťahov a prežívania viery. Patrónom nášho orátka je svätý Dominik Savio. Naše saleziánske „orátka“ chce ponúkať *dom* – miesto prijatia, *kaplnku* – priestor na objavenie zmyslu života a viery, *školu* – miesto prípravy na život a *ihrisko* – zážitok voľnosti a radosti. Deti a mladých v našom „orátku“ združuje a zastrešuje mládežnícka organizácia Domka – Združenie saleziánskej mládeže. Naše stredisko Domka,

Bratislava-Trnávka má takmer 450 členov (deti, mladí a rodiny) a spolu so saleziánmi zabezpečuje činnosť nášho orátka už viac ako 25 rokov.

Naše orátka – centrum pre deti a mladých – je otvorené pravidelne od utorka do piatka ako nízkoprahové centrum pre deti a mladých registrované na BSK. Pre deti ponúkame voľnú možnosť hier (florbal, futbal, volejbal, stolný tenis, biliard, stolný futbal, spoločenské hry), rozhovorov a aktivít v spoločnosti dospelých animátorov. Orátka je otvorené cez týždeň aj po večernej svätej omši v kostole pre stretká, športujúce skupiny a iné aktivity a tiež v nedeľu po detskej svätej omši.

Žijeme s mladými a pre mladých. „**Stretko**“ je jednou z najsilnejších a najúčinnejších foriem našej práce a výchovy detí a mladých. 10-15-členné skupinky chlapcov a dievčat rozdelených podľa veku sa stretávajú jedenkrát týždenne. Náplňou „stretka“ sú hry, spoločné rozhovory, myšlienka, príbeh alebo téma, ktoré pomáhajú pri výchove k správnym hodnotám života a viery. V orátku momentálne funguje viac ako 25 „stretiek“.

V našom stredisku pracuje viac ako **150 animátorov, mladých aj dospelých**. Pre najmladších (deviatakov a prvákov na SŠ) ponúkame dvojročný kurz prípravy na animátorstvo „Mimoni“. Pokračovaním pre už aktívnych animátorov je tzv. stredisková škola animácie, ktorá trvá tiež dva roky. Pre skúsených animátorov organizujeme pravidelné duchovné obnovy, spoločné pracovné stretnutia, kurzy, ale aj oddychové aktivity, ako je lyžovačka, Silvester či púť do Turína.

Naším poslaním je sympatickým spôsobom odovzdávať vieru, a tak deťom a mladým ponúkame aj rôzne **duchovné aktivity**: mládežnícke sväté omše v piatok, modlitbové večery, biblické stretko, adorácie, každodenný deň ruženca, trojdňové duchovné cvičenia či poldňové duchovné obnovy. Oblúbenou aktivitou medzi deťmi a animátormi sú **tábory**. Pripravujú sa dôkladne už niekoľko mesiacov pred ich začiatkom. Pre deti organizujeme počas letných prázdnin týždenný pobytový tábor a pre mladých stredoškôlkov týždenný zážitkový tábor. Počas

Otvorenie diela 2021

Prímestský tábor 2022

jarných prázdnin a cez leto organizujeme denný tábor v našich priestoroch. **Divadlo** je neodmysliteľnou súčasťou nášho oratka a predovšetkým oslavou sviatku dona Bosca v našom stredisku. Herci, hudobníci, technici, kulisári a režiséri pracujú už od septembra, aby vytvorili pekné dielo.

„**Témy**“ a „**Tváre Trnávky**“: Témy je formát diskusií so zaujímavými hosťami, ktorí sú pozvaní do oratkovskej čajovne. Témy sú volené tak, aby reagovali na zaujímavé oblasti a aktuálne problémy/otázky nášho života. **Tváre Trnávky** predstavujú osobnosti, ale aj

nevšedné komunity či projekty, ktoré sa konajú na Trnávke.

Oratko je úzko prepojené s ostatnými zložkami nášho saleziánskeho diela: farnosť, SDM Domino, Rodinné centrum Mamy Margity a 34. skautský zbor dona Bosca. Spolupracujeme však aj s ďalšími organizáciami pracujúcimi pre dobro detí a mladých: organizujeme workshopy na stredoškolskom internáte na Galvaniho, rozvíjame spoluprácu so základnými školami vo farnosti, s diagnostickým centrom pre deti, s centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie a spolu

so sestrami Matky Terézie pracujeme s deťmi zo sociálne znevýhodneného prostredia.

Projekt „**PRIJATEĽSTVO**“ je ponukou osobného sprevádzania zo strany dospelého animátora (vysokoškolačka, pracujúceho, otca, matky rodiny). Dvojica animátor – mladý človek sa dohodne na mesačnom stretávaní, ktoré sa stáva priestorom na predstretie tém, ktorými žije mladý človek, a na spoločné uvažovanie a hľadanie riešení. Sprevádzajúci animátori sú koordinovaní tímom pre projekt.

(Pokračovanie v nasledujúcom čísle.)

Lipnica 2022, letný zážitkový tábor pre stredoškolákov

Nezabudnime na milosť počiatkov

Autor: Iveta Sojková FMA / Foto: archív FMA

(2)

Rok 2022, v ktorom sestry saleziánky oslávili 150. výročie založenia svojho Inštitútu, uzavrieme ešte raz načretím do života svätej Márie Dominiky Mazzarellovej, ktorá spolu so svätým Jánom Boscom stála pri zrode reholného Inštitútu FMA. Pozrieme sa na svätú Máriu Dominiku v optike centrality Ježiša v jej živote.

Vzťah k Ježišovi u Márie Dominiky je založený na horúcej láske. Ide o snúbenický vzťah v Duchu Svätom, ktorý otvára pre duchovné materstvo nevídaných rozmerov. Ježiš je centrálnym bodom života Márie Mazzarellovej. Pre ňu nie je nič dôležitejšie než Ježiš. Jej listy sa začínajú a končia s odvolávaním sa na neho, na toho, bez ktorého nemôžeme nič urobiť, na toho, ktorému jedinému sa máme páčiť. „Skúmaj, ako sa stať drahou Ježišovi,“ napísala sestre Laure Rodriguezovej (L 43, 2). Listy, ako aj jej život, sú plné Ježišovej prítomnosti. Zem jej srdca celá patrila jemu, aby sa potom mohla úplne darovať druhým.

Etapy jej cesty za Ježišom

Aj ona prešla postupnými etapami rastu vzťahu k Ježišovi, ktorý sa začína zamilovaním sa do neho a potom sa srdce otvára a rozširuje pre poslanie. V prevzatí starostlivosti o dievčatá naplno zažiarila jej hlboká láska k Ježišovi.

Ale aj ona v tejto skúsenosti lásky postupne rastie. Zastavíme sa pri niekoľkých hlavných oblastiach prežívania jej vzťahu k Ježišovi, ktoré sú aj pre nás dnes výzvou.

Poznávať Ježiša

„Čo robil Boh skôr, než stvoril svet?“ opýtala sa raz malá Mária Dominika svojho otca. Táto otázka odkrýva jej vnútro. Je dôkazom spontánnej otvorenosti jej bytia pre Boha a pramení z jej túžby a možno aj zo zvedavosti viac o ňom vedieť. Štúdium katechizmu

začne uhášať tento jej smäd. Ale smäd po poznaní a milovaní Boha ju bude sprevádzať po celý život a bude s ňou rásť. Vidíme to z jej výchovného plánu, o ktorom hovorí s priateľkou Petroniou: „Učiť dievčatá poznávať a milovať Boha.“ Toto bolo základom jej poslania.

Pamätať na Ježiša

Keď bola Mária Dominika ešte dcérou Nepoškrvnenej, obvinila sa, že štvrt hodinu nemyslela na Boha. Myslieť na neho, pamätať na neho znamená vstúpiť do osobného, intímneho spoločenstva s Ježišom. Celý deň je preniknutý spomienkou na neho: modlitba, ktorou popretkávala celý deň, adorujúci pohľad na farský kostol počas prác, počúvanie kázní, čítanie náboženskej literatúry... Celý deň, všetko, čo v ňom prežívala, bolo príležitosťou na to, aby pamätala na Ježiša.

Byť v Ježišovej prítomnosti

Kto myslí na Boha, vstupuje do spoločenstva s ním. Nie sme to na prvom mieste my, ktorí sa usilujeme hľadať ho, ale on nás hľadá ako prvý, pretože nás miluje. Toto si Mária Mazzarellová veľmi živo uvedomovala. Často vyzýva sestry k dôvere v Ježiša a v jeho činnú prítomnosť, aby si boli isté, že to Božia ruka pracuje v nich. Vyzýva, že treba žiť tak, aby Ježiš rád prebýval medzi nami, aby sa medzi nami cítil dobre. Mária Dominika má srdce plné radosti, pretože je plné Ježišovej prítomnosti. Otázka, ktorú často dáva sestrám: „Si veselá?“, je v prvom rade pozvaním prehodnotiť svoj vzťah s Ježišom. Je presvedčená, že radosť je znakom srdca, ktoré veľmi miluje Pána.

Pohľad na Mornese (Taliansko), rodisko svätej Márie Mazzarellovej a Inštitútu FMA

Farský kostol v Mornese, ktorý navštevovala svätá Mária Mazzarellová

Slúžiť Ježišovi v každodennom živote

Byť neustále v Ježišovej prítomnosti je možné, ak sme schopné vnímať túto jeho prítomnosť v tisícoch odtieňoch každodennej všednosti. Ježiš má tvár sestry, dievčata, o ktoré sa treba postarať, chudobného, ktorý klope na bránu. Mária Dominika je v službách Ježiša a vie ho stretnúť kdekoľvek a v komkoľvek. Je to Eucharistia, ktorá utvára v nás srdce otvorené pre lásku a pokornú službu.

Ohlasovať Ježiša

Kto stretol Ježiša, kto žije v jeho prítomnosti, hovorí o ňom, o jeho láske slovami i skutkami. Márii Dominike nestačí, že ona stretla Ježiša, ale chce, aby ho poznali aj dievčatá. Šitie, oratórium, škola, všetko má jeden jediný cieľ: učiť poznávať a milovať Boha. Kto počúval jej konferencie, kto sa s ňou osobne rozprával alebo čítal jej listy, nemohol nezvolať: „Či nám nehorelo srdce?“

Oslavovať Ježiša

Tá najväčšia oslava Ježiša je v eucharistickej obeti. Mária Mazzarellová je priťahovaná Eucharistiou. Už ako dievča neváhala prinášať obete, len aby sa na nej mohla zúčastniť. Môžu sa na

ňu aplikovať slová Žalmu 62: „Za tebou prahne moja duša, za tebou túži moje telo.“ Aj ako saleziánka má hlbokú vieru v Eucharistiu. Cez Eucharistiu dozrieva jej identita vernej a duchovne plodnej Pánovej nevesty. Eucharistia bola pre ňu srdcom dňa, najdôležitejším stretnutím zo všetkých. Eucharistia môže byť plne prežitá len vtedy, ak osoby, ktoré ju slávia, dávajú telo a krv ako Ježiš za bratov a sestry. A to Mária Dominika a prvé sestry naozaj žili. Môžeme povedať, že mornézska komunita bola formovaná Eucharistiou, a preto bola taká horlivá v poslaní, v prežívaní sesterskej lásky, bohatá na nádej a dôveru hľadiac do budúcnosti.

Vychovávať cez Ježiša

V 11. liste donovi Lemoynemu Mária Mazzarellová syntetizuje centrálnu líniu svojho poslania vychovávateľky: „Ak ja budem celým srdcom milovať Ježiša, potom sa to naučia aj tie druhé.“ Mária Dominika v Ježišovi nachádzala všetku svoju radosť, silu a istotu, preto mohla k tomu povzbudzovať aj druhých. Don Maccono v životopise Márie Mazzarello-

vej napísal: „Treba si priznať, že Ježiš nemá v našom živote ešte také miesto, aké mu patrí, a potom je slabá aj naša apoštolská plodnosť a vplyv na druhých.“

Srdce pedagogiky Márie Dominiky je vyjadrené v týchto jej slovách: „Uč sa, ako sa stať drahou Ježišovi“ (L 43, 2). Mnohé z prvých sestier FMA urobili z týchto slov motto svojho života. Snom svätej Márie Mazzarellovej je to, aby každá jej dcéra strácala život pre Ježiša

Bazilika svätej Márie Mazzarellovej v Mornese

a pre mladých, aby sa obliekla v neho a bola skutočne celá jeho. Tak písavala sestrám a dnes to hovorí aj nám: „Moje srdce neprestajne prosí o požehnanie pre vás všetkých, aby vás naplnil duch nášho dobrého Ježiša.“

Obraz svätej Márie Mazzarellovej s tvármi dievčat všetkých kontinentov

Zo semienka vyrástol veľký a krásny strom

Autor: redakcia / Foto: 100.saleziani.sk

„Zastaňte na cestách a vidte, skúmajte dávne chodníky; a kde je dobrá cesta, choďte po nej, tak si nájdete odpočinok pre dušu“ (Jer 6, 16).

Dňa 8. septembra 1924 prišli na Slovensko, do Šaštína, prví dvaja saleziáni. Samo o sebe to bola udalosť veľmi nenápadná a skromná. Po sto rokoch však vidíme, že toto skromné semienko malo v sebe veľkú silu a životaschopnosť. Saleziánsku charizmu dona Bosca dnes nachádzame rozosiatiu po celom Slovensku. Komunity saleziánov a dcér Márie Pomocnice, strediská laického hnutia saleziánov spolupracovníkov, spoločenstvá ctiteľov Márie Pomocnice, hnutie saleziánskych odchovcov a tiež odchovkynie sestier, množstvo dobrovoľníčok dona Bosca i začínajúca kontemplatívna komunita Márie z Nazareta, ktorej saleziánske korene siahajú do Južnej Ameriky. K tejto oficiálnej saleziánskej rodine môžeme pripočítať množstvo rodičov mladých, ktorým sa venujeme, a veľké množstvo veriacich, ktorí si ctia a obdivujú dona Bosca i jeho dielo.

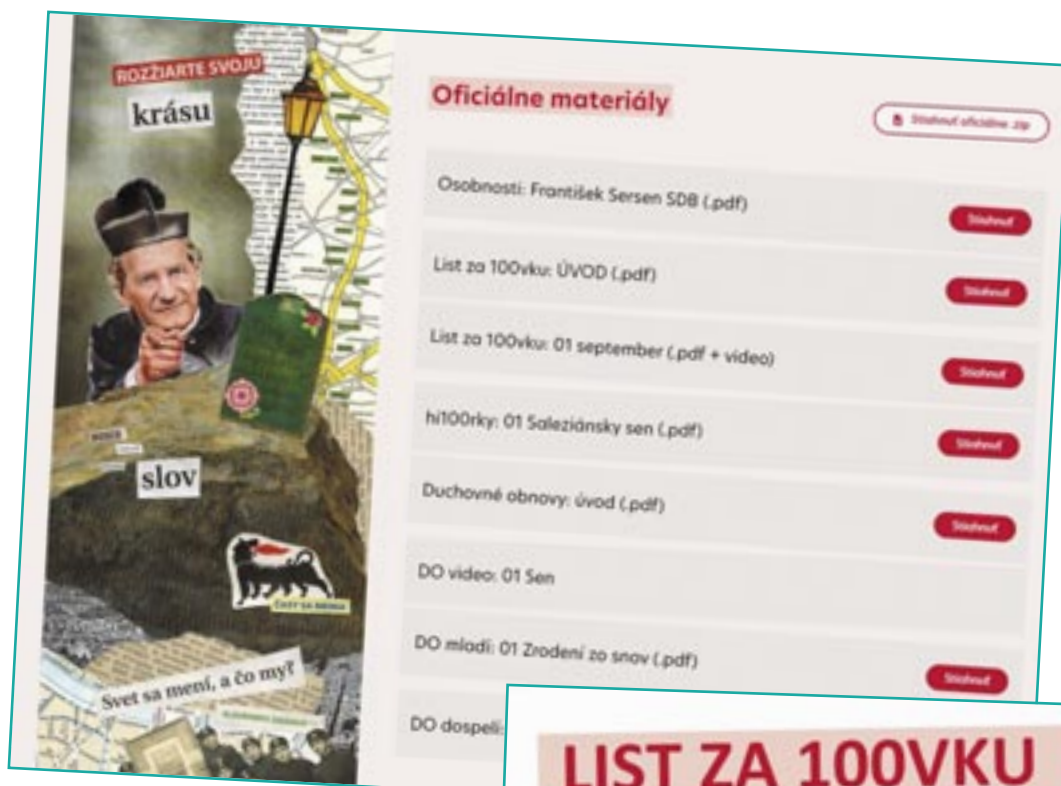
Pred saleziánskou rodinou na Slovensku sa teda otvára vzácny čas milosti: čas jubilea, ktorý by mal byť časom spomienok a vďačnosti, ale aj inšpiráciou do budúcich rokov. Kiež by táto príprava na jubileum adresovaná mladým a celej saleziánskej rodine zjednotila naše srdcia vo vďačnosti a v prosbe za toto krásne dielo milosti, ktoré Boh daroval svetu a Cirkvi v charizme svätého Jána Bosca, a nech nás Duch Svätý na príhovor našej nebeskej Matky, Pomocnice kresťanov, vedie v týchto časoch, aby sme verne a aktuálne odovzdali svetu okolo nás posolstvo Božej lásky.

Príprava saleziánskej rodiny na oslavy storočnice saleziánov na Slovensku sa začala 8. septembra 2022 – presne v ten-

to deň sa u nás v roku 1924 začal realizovať sen dona Bosca. Ako pomôcka na prípravu storočnice

bola vytvorená na internete stránka 100.saleziani.sk. Na tejto stránke sa pravidelne uverejňujú rôzne materiály, ktoré nás môžu sprevádzať počas prípravy. Táto spoločná aktivita bude trvať do 8. januára 2024, keď sa začne rok vďačnosti.

Jednotlivé témy sa budú pravidelne meniť zhruba v mesačnom období, aby sme spoločne kráčali dopredu smerom k jubilejnému roku 2024. Stránka postupne ponúkne rôzne saleziánske osobnosti z našej histórie, ktorých život nás môže povzbudiť na našej ceste.

V každom období bude k dispozícii motivačné video pre danú tému, texty duchovnej obnovy pre mladých a dospelých a rôzne iné materiály (texty, fotografie, videá), ktoré budú obohacovať tému daného obdobia. Texty, ktoré sa tu ponúkajú, majú za cieľ byť podkladom pre tých, ktorí ich budú kázať, či už mladým, alebo jednotlivým zložkám saleziánskej rodiny. Pevne veríme, že sa ich každý zmocní so svojou tvorivosťou a následne si vytvorí aj vlastné otázky. Viaceré materiály prípravy na storočnicu saleziánov budeme pravidelne uverejňovať aj na internetovej stránke nášho časopisu donboscodnes.sk. Na tejto stránke vás tiež budeme aktuálne informovať o rôznych podujatiach prípravy, ktoré sa budú konať.

Pozývame vás, aby sme spolu vykročili na cestu dobrodružstva tejto prípravy, aby sme vyšli za svoje hranice, svoje obmedzenia, komfortnú zónu, aby sme vyšli zo svojej uzavretosti a prijali to, čo pre nás pripravili saleziáni, saleziánky, laici i samotní mladí, jednoducho celá

komisia na prípravu k storočnici. Pozývame vás uchopiť rôzne materiály, podnety a akcie, ktoré si pre nás všetkých pripravil spomínaný tím. Spoločne sme pozvaní stávať sa svedkom lásky Boha pre tento svet ako jedna saleziánska rodina.

Želáme všetkým nám, aby tento rok prípravy bol pre nás – pre každú zložku saleziánskej rodiny, naše spoločenstvá i mňa ako jednotlivca inšpiráciou s odvahou vykročiť cez hranice, tak ako to urobili v histórii toľkí naši saleziáni, saleziánky, spolupracovníci, laici, rodičia i samotní mladí.

LIST ZA 100VKU

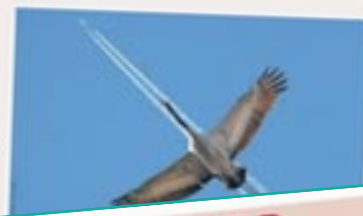
Úvod

Keď oslavuje saleziánska rodina, aj projekt Cesty zrenia chce priniesť niečo na oslavu. Preto sme pripravili pre vaše strediská List za 100vku, ktorý expedujeme každý mesiac. Je to to najlepšie načasovanie.

Keď sú ľudia unavení, v rekonvalescencii, „zavzdušenii“ životom a točením sa okolo tých istých vecí... Oslava dáva nadhľad, spúšťa kreativitu, otáča energetický kohútik smerom k napúšťaniu, a zároveň k vďake.

Leto je čas, keď je príliš teplo na to, aby sme urobili to, na čo bolo cez zimu príliš zima.

František Sersen SDB

Životopisné dáta

* 6. novembra 1894, Spaňince, okr. Trnava – 17. novembra 1982, Pezínok

Životopis

Už v r. 1910 sa prihlásil do gymnázia pre študentov z Uhorska, ktoré saleziáni zriadili v talianskom mestečku Cavagliá. V r. 1913 vstúpil do saleziánskeho noviciátu v meste Ivrea, kde 29. 9. 1914 zložil aj prvé rehoľné sľuby. Potom pokračoval v štúdiu na lýceu Valsalice v Turíne, kde v r. 1919 zmaturoval. Keď vypukla prvá svetová vojna, prekladali ho do rôznych ústavov, aby ho zachránili pred internovaním. Tak spoznal saleziánsky život pred internovaním. Tak spoznal saleziánsky život v ústavoch v Cagliari na Sardínii, v Turíne, vo Florencii a v Caserte. Študoval teológiu na Pápežskej gregoriánskej univerzite v Ríme, kde ako prvý slovenský salezián získal doktorát teológie, 18. decembra 1926 ho vysvätili za kňaza. Ešte predtým sa osvedčil ako schopný organizátor, keď rozbiehal prvé slovenské saleziánske gymnázium v Argentine. Kňazský apoštolát začal ako profesor

Spiritualita dona Bosca

Autor: Giuseppe Buccellato SDB / Upravil: Stanislav Veselský / Foto: ANS a archív

(šiesta časť)

NOSNÉ PRVKY ALEBO IDEY TEOLOGICKEJ POVAHY

1. V prítomnosti Boha

Spiritualita dona Bosca sa živí predovšetkým vedomím stálej otcovskej a láskyplnej prítomnosti Boha.

Jeho náboženská skúsenosť je už od detstva poznačená takzvanou *milosťou jednoty*, schopnosťou premeniť na modlitbu aj prácu na poliach alebo na pastvinách. „Boh prevláda v mysli dona Bosca ako poludňajšie slnko“ (don P. Stella).

V mnohých životopisoch, ktoré napísal, sa často zdôrazňuje a všetkým sa odporúča nasledovať tento prvok: schopnosť zostať v *prítomnosti Boha*.

V roku 1859 v *Životopise mladíka Dominika Savia* napísal: „Nevinnosť života, láska k Bohu a túžba po nebeských veciach priviedla Dominikovu myseľ do

života taká dôverne blízka, že sa o ňom dalo povedať, že je s ním v stálom sporení.“

U niektorých z hlavných postáv týchto príbehov je potom možné rozpoznať rysy skutočnej kontemplatívnej skúsenosti. Ide o skutočnosť, ktorá nám hovorí o „vkuse“ dona Bosca a o tom, ako on chápal modlitbu. O Dominikovi Saviovi hovorí: „Ráno si urobil primeranú prípravu (na sväté prijímanie), ale ďakovanie nemalo konca. Pováčšine, ak ho nezavolali, zabúdal na raňajky, na rekreáciu a občas dokonca na školské vyučovanie, keďže zostával v modlitbe alebo lepšie v kontemplácii Božej dobroty, ktorá nevýslovným spôsobom ponúka ľuďom poklady svojho nekonečného milosrdenstva.“

V *Životopise blahoslavenej Márie Anjelskej (Maria degli Angeli)*, ktorý bol publikovaný v rokoch 1865 a 1866, píše:

prítomnosti; bez najmenej námahy ustavične k Bohu obracia svoje myšlienky a upína na neho svoje srdce;

Boha vidí vo všetkom, cíti ho, teší sa z neho a tam, kde by sa prv musela namáhať, aby sa k nemu obrátila, teraz by musela vyvíjať námahu na to, aby vzdialila od neho svoju myseľ. V Úvode k tomuto životopisu samotný don Bosco definoval život tejto turínskej karmelitánky ako „dokonalý vzor čnosti a svätosti, ktorý každý kresťan môže nasledovať vo svojom vlastnom stave“.

„Don Bosco učí skutkami, aby vzbudzoval ďalšie skutky“ (don A. Caviglia). Hoci sa nám svätec z Castelnuova nezdôveril s ničím o svojom živote modlitby, je ochotný poukázať – aj v živote svojich mladých „spoločníkov na ceste“ – na črty kontemplatívnej skúsenosti a predkladať vzory, v ktorých sa milosť jednoty spája s nábožnou a dlhotrvajúcou modlitbou. „Bolo to pre neho skutočné potešenie – hovorí o Dominikovi Saviovi –, keď mohol stráviť niekoľko hodín pred sviatostným Ježišom.“

Treba zdôrazňovať tieto poučenia, ktoré sa neustále vyskytujú v spisoch dona Bosca a v tradícii počiatkov, aby sa predišlo obmedzujúcej interpretácii *salezianskej spirituality*. Nič nás ne-

takého stavu, o ktorom by sa dalo povedať, že je obvykle ponorený v Bohu.“ V životopise mladíka Františka Besucca napísal: „Myšlienka na Božiu prítomnosť mu bola v posledných rokoch jeho

„Konečne nadišiel okamih tej nebeskej priazne, toho vznešeného zjednotenia, ktoré ešte aj na tejto zemi pripodobňuje duše blahoslaveným v nebi. Vďaka nemu duša stále kráča v Božej

oprávňuje tvrdiť, že don Bosco nevenoval dlhý čas modlitbe (napríklad jedno prísažné svedectvo dona Filippa Rinaldiho v procese blahorečenia nám opisuje, ako don Bosco každodenne po skončení obeda celú hodinu rozjímal) alebo že by neukázal duchovnému hnutiu, ktoré od neho pochádza, vzor kresťanského života, ktorý vie spojiť modlitbu (aj dlhotrvajúcu) s touto *zanietenou láskou k dušiam*, ktorá práve z *dobročinnej lásky* k Bohu dokáže čerpať svoju silu a svoje najhlbšie motivácie.

2. Prístupovanie k sviatostnej spovedi a k svätému prijímaniu

V škole mamy Margity, dona Calossa, dona Cafassa a predovšetkým svätého Alfonza sa don Bosco učil a spoznával v prístupovaní k sviatostiam jeden z najdôležitejších prvkov svojho duchovného života, čo sa potom stalo neodmysliteľným prvkom jeho pedagogiky k svätosti. To sa stalo v storočí a v kontexte, keď stále pretrvávali prvky prísnosti a rigorizmu, ktoré mali tendenciu odrádzať kresťanov od príliš častého prístupovania k sviatostiam. Hlboké presvedčenie o *ústrednom postavení náboženstva* v jeho výchovnom systéme neustále sprevádzalo dielo dona Bosca, ktorý vo svojom *Krátkom výklade preventívneho systému* neskôr napíše: „Častá spoveď, časté prijímanie Eucharistie a každodenná omša sú základy, na ktorých musí stáť celá

výchovná stavba. Hrozby a palica tu nemajú miesta.“

Okrem toho povzbudzovanie k častej spovedi je často spojené s odporúčaním mať stáleho spovedníka. V životopise Františka Besucca píše: „S najvrúnejšími citmi srdca odporúčam všetkým, ale najmä mládeži, aby si včas vybrali stáleho spovedníka a aby ho nikdy nemeni, a ak, tak len v nevyhnutnom prípade. Treba sa vyhnúť chybe niektorých, ktorí menia spovedníka takmer zakaždým, keď idú na spoveď. Keď to robia, nepáchajú žiaden hriech, ale nikdy nebudú mať bezpečného vodcu, ktorý dôkladne pozná stav ich svedomia. S nimi sa udeje to, čo sa stane chorému človeku, ktorý by zakaždým chcel ísť k novému lekárovi. Tento lekár by ťažko mohol poznať chorobu toho chorého, takže by nemal istotu pri predpísaní vhodných liekov.“ Osobitný význam sa prikladá aj *eucharistickej adorácii* a častým návštevám *Najsvätejšej sviatosti*. V roku 1866 tlačiareň oratória vydala knižku dona Bosca *Pobožnosti adorácie Najsvätejšej sviatosti*. V kapitole s názvom *Pozvanie k častému prijímaniu*, kde sa hovorí o poďakovaní po svätom prijímaní, čítame: „Čo sa týka času, koľko zostať s týmto božským hosťom po svätom prijímaní, je pravda, že nie je určený. Ale myslime na to, že čím dlhšie s ním

zostaneme, tým lepšie. Avšak majúc na zreteli svoje povinnosti a rôzne pobožnosti, každý nech s ním zostane hodinu, polhodinu alebo aspoň štvrt-hodinu [...]. Keď budeme po tejto osobnej adorácii, po poďakovaní, po obetovaní a po prosbách odchádzať z Pánovho domu, nezabúdajme, že aj my sme sa stali Božím chrámom.“

Tento charakteristický prvok spirituality dona Bosca,

láska a prístupovanie k sviatostiam zmierenia a Eucharistie, si zachováva a nadobúda väčší význam vo svetle výdobytkov a rozvoja teologických štúdií. Je žiaduce, aby aj *prax eucharistickej adorácie*, ktorá udávala rytmus životu prvého oratória, opäť získala postavenie, ktoré jej pripisujú aj nové liturgické knihy: „Úcta, ktorú vzdávame Eucharistii mimo svätej omše – potvrdil Ján Pavol II. v encyklike *Ecclesia de Eucharistia*, *Cirkev žije z Eucharistie* (č. 25) –, je neoceniteľnou hodnotou v živote Cirkvi. Takáto úcta je úzko spojená so slávením eucharistickej obety. [...] Je krásne, keď môžeme spočinúť na Ježišovej hrudi ako milovaný učeník (porov. *Jn 13, 25*) a nechať sa preniknúť nekonečnou láskou jeho srdca. Ak má dnešné kresťanstvo charakterizovať predovšetkým ‚umenie modlitby‘, ako potom necítiť novú potrebu dlhšie sa utiahnuť v duchovnom rozhovore, v tichej adorácii, v postoji lásky pred Kristom, prítomným v Najsvätejšej sviatosti? [...] Príkladom tejto praxe... nám môžu byť mnohí svätí. Osobitným spôsobom je v tomto smere známy svätý Alfonz Mária de' Liguori.“

Ekologické Vianoce = obdarované aj ďalšie generácie

Autor: Kristína Zelná, Alžbeta Zelná / Foto: autorky textu a www.skutocnydarcek.sk

Obdobie príprav na blížiacu sa sviatky, dni plné oddychu, rodinnej pohody a času dopriať si to najlepšie je pomaly tu. Nejedna z nás preto začína premýšľať nad tým, ako obdarovať svojich najdrahších, priateľov či známych.

Znova sa dostávame do víru nákupov, ale výklady obchodných centier a výhodné ponuky nás môžu zlákať k produktom a zážitkom, ktoré sú nielen zbytočné, ale priam nebezpečné pre nás a našu planétu.

Vianoce = sviatky konzumu?

Téma negatívneho dopadu nášho správania počas vianočných sviatkov na prírodu a budúcnosť zeme je čoraz aktuálnejšia. A keď sa úprimne zamyslíme nad tým, ako pred sviatkami vo veľkom množstve nakupujeme, potom vyhadzujeme, plytváme nielen jedlom, ale aj energiami a inými surovinami, musíme priznať, že je na tom niečo pravdy. Sami vidíme, že počas Vianoc sú smetiaky preplnené odpadkami, ktoré často ani nie sú správne separované. Okrem toho si musíme uvedomiť, že síce kupujeme cez internet alebo v obchodoch za výhodné ceny, ale spolu s tovarom so sebou nesíme domov veľkú uhlíkovú stopu. Preto vám ponúkame zopár nápadov a návodov, ako prežiť tohtoročné sviatky ekologickejšie.

Nájdite si efektívnejšie spôsoby obdarovania, je z čoho vyberať

Ak sa chcete vyhnúť stresu z nakupovania darčiekov pre každého jedného člena rodiny či pre všetkých kolegov alebo spolužiakov, skúste sa dohodnúť na niečom jednoduchšom. Spoločne si spravte tzv. anjelikov, tajné žrebovanie mena osoby, ktorej potom darček darujete. Budete tak mať viac času sústrediť sa na jeden špeciálny dar. A keď už

budete obdarúvať konkrétnu osobu, vyskúšajte dať tento rok pod stromček

Keď sa cítite zručnejší, odporúčame výrobu domácej kozmetiky, sviečok, mydiel a ďalších užitočných handmade výrobkov

zážitok. Obdarovaný tak môže vyskúšať niečo nové, či už nejaký športový výkon, alebo sa môže dokonca naučiť niečo nové na kurze varenia, šitia alebo modelovania. Darčekový poukaz tak poteší a navyše zníži počet nepotrebných a nevyužitých darčiekov.

Podporte lokálnych tvorcov

Jednou z možností, ako znížiť uhlíkovú stopu darčeka, je nákup od lokálnych tvorcov a umelcov, vďaka čomu darček neputuje cez polovicu zemegule, len aby sa dopravil k vám. Hneď na začiatok je potrebné pripomenúť, že za lokálny dar si trochu priplatíme, keďže nie sú vyrábané v miliónoch kusoch vo fabrikách na vzdialených kontinentoch. Miestny tvorca do vecí investuje svoj čas a veľakrát aj kvalitnejšie domáce suroviny. Tým, že jeho výrobu podporíme, investujeme okrem iného do miestnej ekonomiky, do nás samých. Navyše, ak z dôvodu vyššej ceny nekúpime desať darčiekov, ale iba jeden, vzniká nižší dopad na planétu aj na samotného prijímateľa. Lokálnych výrobcov nájdeme najrýchlejšie na internete. Objavte stovky z nich pod „jednou strechou“ na stránke www.sashe.sk, ktorá ponúka množstvo produktov pre radosť rôznych vekových kategórií od výrobcov zo Slovenska či Čiech. Priamo od výrobcov nemusíme nakupovať iba cez internet.

Mnohé slovenské neziskové organizácie ponúkajú počas zimných mesiacov možnosť prispieť na ich projekt alebo aktivitu, ktorými pomáhajú ľuďom v núdzi na Slovensku, ale aj v zahraničí

Užitočné a kvalitné darčeky do domácností nájdeme aj v bezobalových obchodoch spolu s kozmetikou od slovenských výrobcov, dostupnou dokonca aj v niektorých drogeriách.

Vytvorte vlastné handmade darčeky

Vyberte si tento rok dar, do ktorého vložíte nielen peniaze, ale aj svoj čas, energiu a možno aj trochu zručnosti. Bojíte sa, že s tým bude len zbytočná robota a vlastne výsledok nebude stáť za to? Nikto nečaká, že budete vyrábať náročné dary. Navyše keď zapojíte svojich najmenších, radosť a dobrú chuť spraví aj malá škatuľka sviatočného pečiva. Pútavo zabalený domáci lekvár alebo sušené huby a bylinky na čaj tiež nepokazia dobrý pocit a úspech máte zaručený. A keď sa cítite zručnejší, odporúčame výrobu domácej kozmetiky, sviečok, mydiel a ďalších užitočných handmade výrobkov.

Urobte radosť viacerým naraz

Darujte užitočný darček, ktorým spravíte radosť nielen svojim blízkym, ale pomôžete navyše tým, ktorí to skutočne potrebujú. Mnohé slovenské neziskové organizácie ponúkajú počas zimných mesiacov možnosť prispieť na ich projekt alebo aktivity, ktorými pomáhajú ľuďom v núdzi na Slovensku, ale aj v zahraničí. Po zaplatení príspevku vám vystavia darovací certifikát, do ktorého môžete napísať venovanie a darovať. Ešte dnes si spomínam na prvý takýto certifikát, ktorý mi darovali kamarátky, a bol to ten najkrajší pocit, dodnes naň spomínam. Žiadne zbytočnosti, ktoré zaťažujú obdarovaného, a nakoniec aj tak nevie, čo s nimi spraviť pri veľkom množstve darov. Tieto Vianoce si pýtajú dar, ktorý má zmysel. #darujnavianocedarcomazmysel

Vianočné pozdravy

Vianočné pohľadnice v schránke potešia každého z nás, ale aj tie môžu vytvárať záťaž pre našu prírodu. Mnohé sú totiž zdobené rôznymi trblietkami, a ak ich nesprávne separujeme do kontajnera na papier, môžu na triediacich

linkách spôsobiť problém. Aj tu však existuje jednoduché riešenie. Nápad na ručne vyrábané pohľadnice ľahko nájdete na internete a nákupom

Vianočné pohľadnice zdobené rôznymi trblietkami môžu pri nesprávnej recyklácii spôsobiť na triediacich linkách problém

pohľadníc môžete podporiť umelcov či neziskové organizácie, ktoré vo vianočnom období ponúkajú výtvary svojich klientov či dobrovoľníkov. Vyskúšať môžete aj kreatívne pohľadnice z ručne vyrobeného papiera, do ktorého sú pridané semienka kvetov, vďaka čomu si ju prijímateľ môže zasadiť a radosť z pozdravu tak trvá o niečo dlhšie.

A ako darček zabaliť?

Ak sa vám podarilo vybrať alebo pripraviť vhodný darček, zostáva ho už len zabaliť. Určite vás neprekvapí, ak vám povieme, že baliace papiere, darčkové tašky a plastové stužky majú výrazne negatívny dopad na našu planétu. Farebný a lesklý baliaci papier alebo voskovaný, ktorý sa mimochodom nedá ani recyklovať, stačí vymeniť za ekologickjší variant. Napríklad môžete použiť recyklovateľný hnedý baliaci papier, ktorý viete ozdobiť prírodným špagátom, šiškou, ihličím alebo sušenými šípkami. Výhodou použitia tohto papiera je to, že sa na rozdiel od lesklého nešmýka, a preto nemusíme použiť ani lepiacu pásku, stačí ho skutočne previazať špagátom. Využiť môžeme aj staré mapy, noty, noviny či papierové tašky z nákupov. Alebo pohľadajte nejaké zaváraninové fľaše, papierové či textilné vrecká, roľky z obrúskov, škatule z bonboniér, prí-

padne darček jednoducho zabalte do kuchynskej utierky a látky. Dokonca môžete spojiť príjemné s užitočným, a ak máte radi čipsy, dajte ich obalu druhú šancu. Obráťte ho naopak, očistite od mastnoty a strieborný baliaci papier je na svete. Budeme radi, ak sa s nami podelíte o svoje kreatívne spôsoby balenia darčkov. Napíšte nám do redakcie a pošlite fotky, ktoré potom zverejníme aj na stránke www.donboscodnes.sk. Ako je to už zvykom, až po sviatkoch si uvedomíme, koľko času sme doslova premrhali tým, že sme blúdili po obchodných centrách alebo webových stránkach, aby sme našli perfektný darček. K tomu zhon s pečením,

varením a namiesto pokojne prežitého času s rodinou a priateľmi prevyšuje stres, nervozita, podráždenie a čaro Vianoc sa doslova vytratilo. Myslím, že sa v tomto opise nájdeme viacerí. Našťastie máme ešte niekoľko týždňov na to, aby sme tento rok spravili malú, ale zato ráznu zmenu. Aj keď možno začneme len tým, že zabalíme darčeky

Môžete použiť napríklad recyklovateľný hnedý baliaci papier, ktorý viete ozdobiť prírodným špagátom, šiškou, ihličím alebo sušenými šípkami

viac ekologicky. Alebo namiesto desiatich darčkov darujeme len jeden. Aj táto malá zmena bude veľkým darom pre našu planétu a ďalšie generácie.

Prešov

Formačné stretnutie Združenia Márie Pomocnice – ADMA Prešov 2022

„Pravá nábožnosť neprekáča dobru, ale všetko robí krajším a dokonalejším.“ Slová svätého Františka Saleského, ktoré zazneli na formačnom stretnutí Združenia Márie Pomocnice (ADMA) v dňoch 3. – 5. septembra 2022 v Prešove. Formačné stretnutie viedol don Pavol Grach, delegát pre saleziánsku rodinu. Stretlo sa na ňom 34 členov a traja kandidáti z piatich existujúcich miestnych stredísk ADMA a Žiliny, mesta, kde mladí túžia po vstupe do ADMY.

V premodlených priestoroch Exercičného domu svätého Ignáca v Prešove sme sa snažili nachádzať Boží hlas v modlitbách, v Eucharistii a nahliadnuť do hĺbky saleziánskej duchovnosti v prednáškach o svätom Františkovi Saleskom, o jeho živote, o revolúcii v pohľade svätosti, o Božej vôli a svätosti, o modlitbe, o tom, ako nadobúdať a dávať pokoj, a o úcte svätého Františka Saleského k Panne Márii.

Praha

Formačné stretnutie sestier junioriek

V dňoch 9. – 11. septembra 2022 sa v Prahe uskutočnilo formačné stretnutie sestier saleziánok s dočasnými sľubmi (junioriek). Slovenskej výpravy sa ochotne ujala ich česká juniorka Veronika Beránková FMA. Sprevádzala ich po celý víkend. Hostami stretnutia boli: česká provinciálka FMA sestra Zdenka Švédová, český provinciál SDB Martin Hozba a česká exprovinciálka FMA sestra Jana Svobodová. Témy, o ktorých hostia hovorili, boli zaujímavé – pestrosť, originalita a dopĺňanie sa sestier v spoločnom živote, duchovné sprevádzanie u svätého Františka Saleského. Nechýbala, samozrejme, ani prechádzka Prahou v oddychovej priateľskej atmosfére. Vrcholom juniorského pobytu v Prahe bola účasť sestier na Eucharistii, kde česká sestra Jana Marková FMA zložila večné sľuby. Vyjadrila vďaku za formáciu na Slovensku a vzťahy, ktoré si tam vybudovala.

Vatikán

Menovanie Vatikánu

V júli 2022 Svätý Otec František menoval Matku Yvonne Reungoat, emeritnú generálnu predstaviteľku Inštitútu FMA, sestier saleziánok, za členku Dikastéria pre biskupov spolu s ďalšími kardinálmi a biskupmi a tiež s dvoma rehoľnými sestrami a jednou laičkou.

Matka Yvonne Reungoat bola v rokoch 2008 – 2021 generálnou predstaviteľkou Inštitútu FMA.

„Je to znak veľkej dôvery Cirkvi voči Inštitútu FMA a voči jej osobe. Budeme Matku Yvonne sprevádzať svojou modlitbou a záväzkom vernosti Cirkvi a Svätému Otcovi,“ povedala v blahoželaní Matke Yvonne súčasná generálna predstaviteľka Inštitútu FMA Chiara Cazuola.

Taliansko

Artemide Zatti je svätý

Saleziánska rodina má nového svätého. Je ním Artemide Zatti, salezián koadjútor, ktorý pôsobil v prvej polovici minulého storočia v Argentíne, kde si získal povesť priateľa chorých. Slávnosť jeho svätorečenia sa uskutočnila 9. októbra 2022 vo Vatikáne.

„Milovali ho a vážili si ho chorí; milovali ho a vážili si ho lekári, ktorí mu najviac dôverovali a oddávali sa vplyvu jeho svätosti: ‚Keď som so Zattim, nemôžem neveriť v Boha,‘ zvolal raz lekár, ktorý sa vyhlasoval za ateistu. Ku každému sa správal s rovnakou nehou, s akou by sa správal k samotnému Ježišovi. Až do konca života neúnavne a pokojne pokračoval vo svojom poslaní medzi chorými a nikdy si neodpočinul,“ približuje jeho život Ángel Fernández Artime, hlavný predstaviteľ saleziánov.

Deti ako naši najdôležitejší hostia

Autor: Zuzana Petruľáková / Foto: Barbora Kullačová

Pred niekoľkými dňami sme boli celá rodina na duchovných cvičeniach. Kňaz čerpal z knihy Duchovný život ako cesta (Henri Nouwen) a zaujala ma jedna autorova úvaha o pohostinnosti. V hlave som rozmýšľala, ako túto vznešenú myšlienku spracujem do článku – o tom, že deti sú naši najdôležitejší hostia. Realita ma však uzemnila.

Začnime však autorovou úvahou.

„Hovoriť o vzťahu medzi rodičmi a deťmi ako o pohostinnosti sa môže zdať divné. K jadrú kresťanského posolstva však patrí, že deti nie sú majetkom, ktorý by sme mohli vlastniť a ovládať, ale darom, ktorý si máme vážiť a opatrovať. Naše deti sú našimi najdôležitejšími hosťami, ktorí vstúpia do nášho domu, žiadajú si dôkladnú pozornosť, nejaký čas sa zdržia a idú ďalej svojou vlastnou cestou.“

Keď sa mi narodil prvý syn, povedala som si, že dieťa nie je môj majetok a že sa k nemu nechcem správať majetnícky a chcem si pamätať, že raz ho budem musieť pustiť do života. Dnes, po ôsmich rokoch rodičovstva, sa mi to už nezdá také jednoduché. Viem, že deti pre svoj zdravý vývoj to silné pripútanie k mame v prvých rokoch života bezpodmienečne potrebujú. Ale časom potrebujú dostať aj svoju slobodu a odstrihnúť sa od rodičov. A asi práve preto je to pre nás rodičov také ťažké. Prijať zmenu – od toho absolútneho naviazania sa prvých rokov až po slobodu nechať ich ako dospelých celkom odísť. Máme na to celé det-

stvo, keď sa po tejto úsečke postupne presúvame, ale i tak nie je ľahké odhadnúť, kedy je ktorý úsek ten správny...

Do istého veku SME za deti zodpovední, máme moc ovplyvniť ich život, budú-

nosť. Až od istého momentu preberajú zodpovednosť za svoj život sami – a vtedy už sú naozaj len našimi hosťami.

Pozerať sa na našich najmenších optikou hostí však môže byť užitočné aj v detskom veku. Ako sa správam k hosťom? S rešpektom, s úctou, prejavujem pohostinnosť, mať doma hostí je ako malý sviatok. A ako sa správam k deťom? Nuž, každodenná realita nie je taká ideálna. Veď to poznáme. Deti často skúšajú našu trpezlivosť, nechce sa im poslúchnuť na prvé slovo, jašia sa v nevhodnom čase, ignorujú časový

do puberty. V takýchto prípadoch sa deti ťažko vnímajú ako hostia...

Späť na začiatok. Aj na týchto duchovných cvičeniach sa mi, bohužiaľ, stalo, že sa poniektorí členovia rodiny nezместili do mojich predstáv a očakávaní, nebola som dostatočne trpezlivá, a tak som pri večernom ukladaní vybuchla, treskla dverami a odišla z izby. Keď som sa vonku upokojovala, bola som smutná, že som to nezvládla a nikto môjmu hnevu neušiel. Hlavou mi vírila myšlienka môjho obľúbeného detského psychológa Mareka Hermana –

„Deti jsou popelnice rodiny.“ Presne tak to teraz bolo. „Zlízli“ si môj hnev ako najslabšie články nášho domáceho vesmíru. No výborne, tak som sa od hostí dostala až k „popelnici“...

Stáva sa mi to. Zaobेरám sa vznešenými myšlienkami výchovy a potom príde realita, ktorá ma prefacká. Napriek tomu si myslím, že je dobré a dôležité ideály si pripomínať a mať ich pred očami. Nevzdávať sa, ale neustále bojovať so svojimi slabosťami, opäť vstávať, posúvať sa a snažiť sa milovať svojich najdrahších, hoci tak často zlyhávam... Aby

boli naše deti častejšie „hosťami“ ako „popelnicami“.

Prajem nám všetkým na tejto ceste veľa síl!

Emócie v symboloch

Autor: Viktória Norisová, Barbora Okruhľanská / Foto: Visualhunt, Pexels, Unplash

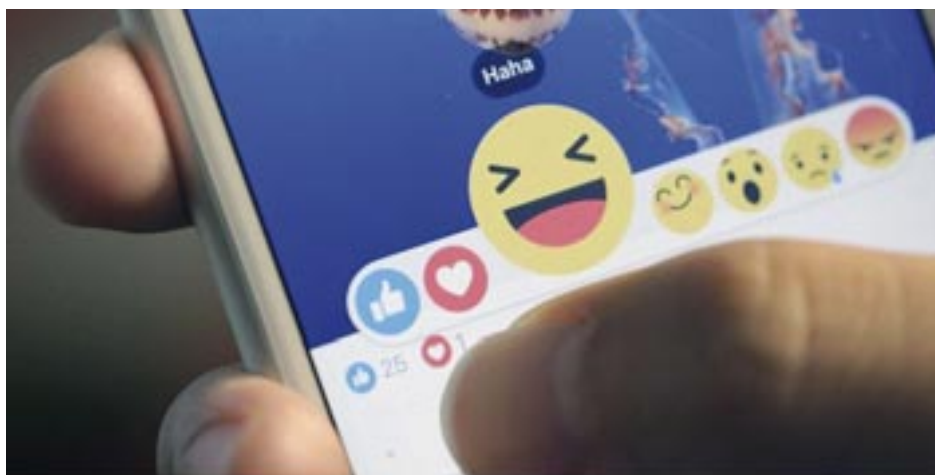
Občas naša moderná komunikácia môže vyzerať, akoby sme sa vrátili o milióny rokov dozadu, do čias jaskynných malieb či hieroglyfov. Z obyčajných malých piktogramov dokážeme v online komunikácii vyskladať správy, blahoželania, ale aj marketingové slogany... Chápeme ich však rovnako?

Nie je smajlík ako smajlík

Skôr ako sa ponoríme do sveta obrázkov a symbolov, je potrebné si vysvetliť rozdiel medzi emotikonom a emoji (emodži). Aj keď to možno na prvé počutie znie totožne. Emotikony sú kombináciou rôznych znakov na klávesnici, ktoré vytvoria akúsi ľudskú emóciu. Tieto tváre sú zväčša otočené nabok :-), no existujú aj emotikony, ktoré sú k čitateľovi otočené priamo, napríklad -_- A čo je potom emoji? Slovo emoji, pôvodne vo význame piktogram, vzniklo z japonského e (obrázok) + moji (znak) ako vyjadrenie emócie. Ide o použitie istej formy obrázku alebo piktogramu. Dnes si v chatovej aplikácii jednoducho otvoríme zoznam emoji a vyberieme si taký mini obrázok, aký sa nám páči. V minulosti si však na vytvorenie obľúbeného emoji ľudia museli pamätať kód, prípadne kombináciu znakov.

Ako to vzniklo

Jeden z prvých smajlíkov v histórii nakreslil ako súčasť svojho podpisu opät Bernard Henet z českého mestečka Žďár nad Sázavou. Bolo to v roku 1741. O viac ako 120 rokov neskôr sa objavil symbol dvojbodka a pravá zátvorka :) v denníku New York Times, keď vytlačili prepísanú kópiu príhovoru amerického prezidenta Abrahama Lincolna. V tomto prípade však pravdepodobne nešlo o zámer, ale skôr o tlačovú chybu. Prvé zámerné použitie emotikonu bolo zaznamenané krátko na to, v roku 1881, keď americký satirický magazín Puck priniesol prílohu s názvom Typographical Art. V tejto prílohe boli zobrazené štyri emócie: radosť, melanchólia, ľahostajnosť a údiv, no len pomocou typografických znakov. Trvalo ďalších sto

rokov, kým počítačový vedec Scott Fahlman navrhol systém znakov – emotikon, ktoré mali označovať vtipy. Chcel tým zabrániť vzniku nedorozumení na onlinovej nástenke jeho univerzity. Za otca žltého smajlíka sa však považuje Harvey Ball, ktorý ho nakreslil v roku 1963 ako súčasť kampane pre jednu poisťovňu, čo mala problémy so zamestnancami. Za tento tzv. Happy Face dostal Ball vraj 45 dolárov. Dôvod, prečo je smajlík žltý, nikdy neobjasnil, no žltú farbu v mnohých krajinách považujú za upokojujúcu. Otcem emotikonov pre mobil sa stal japonský umelec Shigetaka Kurita, ktorý v roku 1999 vytvoril prvých 176 grafických symbolov.

Aké sú najnovšie

Znie to neuveriteľne, ale začiatkom roka 2023 počet emojis dosiahne číslo

takmer 3 500. Tento rok medzi symboly pribudli tri odtiene srdiečok: ružové, belasé a šedé. Do zvieracej ríše doplnili húsku, vranu, oslíka a losa či medúzu. Novinkami sú aj zázvor, hrášok, rumba gule, pišťalka... Za zmienku určite stojí, že v roku 2016 sa spoločnosť Apple rozhodla, že emotikon zbrane nahradí vodná pištoľ. Ostatné spoločnosti tak urobili až o dva roky neskôr.

Aké sú najpoužívanejšie

Podľa štúdie neziskovej organizácie Unicode Consortium v roku 2021 patrili medzi najpopulárnejšie emoji tie, ktoré vystihujú, ako sa používatelia cítia alebo čo prežívajú. Svetovo i na Slovensku najpoužívanejší emotikon sú slzy radosti 😂 (Tears of Joy), teda tvár so slzami od smiechu. Tento grafický symbol má pred všetkými ostatnými výrazný náskok, no najbližšie sa

k nemu dostalo srdce♥, ktoré je svetovou dvojkou. Prvú desiatku najpoužívanejších emojijs tvoria tieto symboly:

Napríklad vo Francúzsku je najpoužívanejším emoji šípom prepichnuté srdce, v Nemecku zasa palec hore. Najpoužívanejším symbolom jedla je torta so sviečkami🍰, za ňou ako druhý kúsok pizze🍕, tretia je jahoda🍓. Najmenej používanými emojijs sú symboly vlajok. 🇧🇪

Na čo sa používajú?

Emoji majú dnes v obľube mladší aj starší. Už dávno neplatí, že je to iba zá-

bavka pre tínedžerov. Využívajú sa najmä na mobilných zariadeniach, kde je často jednoduchšie a rýchlejšie vyjadriť emóciu pomocou jedného piktoqramu, ako sa rozpisovať pomocou viacerých slov. Viete, kedy ich v komunikácii zvyčajne využívame?

- slúžia ako náhrada slov – stačí dať palec hore a nemusíme zdĺhavo písať: „Ďakujem za informáciu, porozumel som jej. Považujte to za vybavené.“
- na podčiarknutie informácie a emócie, ktorú chceme zvýrazniť – ľúbim ťa povie aj srdiečko
- na odľahčenie témy – napríklad použitím emotikonu s úsmevom, žmurknu-

tím, vyplazeným jazykom a pod.
 · na dotvorenie viet, keďže v zozname emoji nájdeme aj zvieratká, jedlo, športy, vlajky, predmety, dopravné prostriedky, rastliny a množstvo iných
 · na sociálnych sieťach pomocou emoji
 👍❤️😂😐😐😐😐😐😐

Dôležité je ešte upozorniť, že niekedy vedia emoji spôsobiť aj komunikačný šum, ak sa ich význam preloží inak, ako si odosielateľ zaumienil. Určite sa neoplatí urážať, kým si nepreveríme, či sme emoji správne pochopili.

Zaujímavosti

- 17. júl je vyhlásený za Svetový deň emoji – už od roku 2014.
- Oxfordský slovník vyhlásil konkrétny emoji znak za slovo roka 2015 – tvár so slzami šťastia.
- V roku 2015 vydalo konzorcium Unicode aj päť modifikátorov odtieňov pleti, odvtedy môžeme emoji tvárom meniť farbu pleti.
- Bez ohľadu na to, ako sa zmení farba pokožky, všetky emoji používajú ako predvolenú farbu žltú.👤(#FFCC22)
- V súčasnosti emojijs využíva približne 92 % používateľov.

Extra – hry s emotikonmi

1. hra

Uhádnete postavy z Biblie?

1. 👤 🦒 🦒 🚢 ☁️ 🌈
2. 🐑 🚶 🎵 👑
3. 💪 ❤️ 🦃 ✂️ 👁️ 👁️
4. 👶 ➡️ 🧺 🌊
5. ⚠️ 🏔️ 🔥 🔪 🤲 🐑
6. 👤 🚢 🐋 🙏 🌴 🌃
7. 👤 🔥 🌳 🥾 🏥

Správne odpovede:
 1. Noe 2. Dávid 3. Samson 4. Mojžiš 5. Izák
 6. Jonáš 7. Abrahám

2. hra

Môžete si tipnúť aj názvy vianočných kolied (slovenských aj anglických). Tak čo, viete ich pomenovať?

1. 💡 👤 👤 🌲 ✨ ✨
2. 😴 🛏️ 👶 😍 😍
3. 👉 🏔️ 👉 🌲 👤 👤
4. 👉 📞 😊 🕒
5. ⬅️ 📅 🌲
6. 🤔 🌃 🙏 🌃
7. 🙏 ❄️ 🙏 ❄️

Správne odpovede:
 1. Svetieť nám, stromček jačavý 2. Búvaj, dieťa krásne 3. Do hory, do lesa, valasi 4. Dobra novina, šťastná hodina 5. Last Christmas 6. Tichá noc 7. Let it snow

Niekoľko povzbudení od pápeža Františka

Autor: Marián Valábek SDB / Foto: © Servizio Fotografico – Vatican Media

Viera v rodine

Pápež na audiencii povedal niekoľkým rodinám: „Je dobré vidieť rodinu zjednotenú a posilnenú darom viery. Olej je krásnym obrazom zjednotenia, obrazom šťastia zo spoločenstva. Olej je však aj obrazom viery, ktorá posilňuje naše vzťahy a prostredníctvom Ducha Svätého umožňuje harmóniu v rodinách – a to je dôležité – harmóniu aj v Cirkvi, aj vo svete. Povzbudzujem vás, aby ste nikdy nedopustili, žeby olej viery vo vašich lampách došiel (porov. Mt 25, 1 – 13). Týmto spôsobom v istom zmysle spolupracujete s Božou milosťou, ktorú zakúšame pri stretnutí s ním. Pánovu prítomnosť

zažívame v mnohých okolnostiach, ale predovšetkým vo sviatostiach a pri rozjímaní o jeho slove. A nezabúdajme na modlitbu, pretože **modlitba nám pomáha udržiavať vieru živú**; olej viery sa uchováva tým, že často obraciame svoje myšlienky k Pánovi. Veľmi nám môže pomôcť, keď sa pozrieme na obraz Ukrižovaného, keď naň uprieme svoj pohľad. Je to krásny spôsob modlitby. Vyzývam vás, aby ste ako rodina aj ako jednotlivci pokračovali v ceste viery a dôverovali v dobrotu Pána a v ochranu Panny Márie, ktorú vo Fatime aj inde toľko uctievaťe.

Zemetrasenie duše

Každý človek môže bez toho, aby nevyhnutne zažil zemetrasenie v krajine, zažiť v živote takpovediac „zemetrasenie duše“, ktoré ho postaví do kontaktu s jeho vlastnou krehkosťou, s vlastnými limitmi a vlastnou biedou. Keď človek zažíva niečo také, môže stratiť všetko, ale môže sa naučiť aj skutočnej pokore. Za takýchto okolností buď zatrpkne, alebo

sa naučí miernosti. **Pokora a miernosť sú charakteristické vlastnosti toho, kto má za úlohu chrániť milosrdenstvo a svedčiť o ňom.** Milosrdenstvo k nám totiž prichádza preto, aby sme si ho uchovali, ale aj aby sme o ňom vydávali svedectvo. Je to dar pre mňa, úbožiaka, zároveň však milosrdenstvo treba odovzdať aj iným ako dar od Pána.

Odpustenie je prechod od smrti k životu, od skúsenosti úzkosti a viny k skúsenosti slobody a radosti. Kiež zažijeme milosť, ktorá nás postaví na nohy a dá nám ďalšiu šancu. Náš Boh je Bohom ďalšej šance... On je Boh, ktorý ti vždy dá ďalšiu šancu.

Treba začať od vlastnej biedy a hľadať v nej, ako dospieť k odpusteniu, pretože aj vo vlastnej biede vždy nájdeme niečo svetlé, čo je cestou k Pánovi. On je ten, kto rozsvetľuje uprostred biedy.

Skúsenosť z L'Aquily pre každodenný život

„Dnes ráno,“ spomína pápež František, „keď sme dorazili do L'Aquily a nemohli sme pristáť, pilot vrtuľníka krúžil dokola... nakoniec zbadal malý otvor a pustil sa tade. Podarilo sa mu to, je to majster. A ja som si vtedy pomyslel – tak je to aj s našou biedou, to isté sa deje v našom vlastnom nešťastí. Toľkokrát tam pri pohľade na to, kto sme, nič, menej ako nič; a točíme sa, točíme... ale neraz Pán urobí malý otvor. ‚Vlož sa tam, to sú Pánove rany. A tam je milosrdenstvo, ale je v tvojej biede. Tam je ten otvor, ktorý ti v tvojej biede urobí Pán, aby si mohol vstúpiť.‘ Milosrdenstvo, ktoré prichádza v tvojej, v mojej, v našej biede, je tam.“

Pamätáte si dátum svojho krstu?

Túto otázku, či si pamätajú dátum svojho krstu, položil pápež mladým ľuďom. A potom im povedal: „Je to dôležité! Je to dôležité najmä pre vás, ktorí ste boli birmovaní alebo čoskoro budete birmovaní, pretože birmovanie potvrdzuje krst. Kresťanský život je dom postavený na základoch krstu. Vždy. V jedenástich, v dvadsiatich, v štyridsiatich, v osemdesiatich rokoch. **Základ je vždy rovnaký: krst.** Preto je dôležité pripomínať si deň, keď sme boli pokrstení, a tiež ho oslavovať!“ „Dnes žehnám každému z vás, aby ste sa stali živým kameňom na budovanie kresťanského spoločenstva: živým kameňom v rodine, živým kameňom vo farnosti, živým kameňom v spoločnosti priateľov, živým kameňom v športovom prostredí... a tak ďalej. Byť živými kameňmi: to je možné s mocou Ducha Svätého, ktorý vás pri birmovaní potvrdzuje ako pokrstené Božie deti a členov Cirkvi.“

Modlitebná knižka pre mladých z roku 1847

Autor: Pavol Grach SDB / Foto: ANS

Jednou z najúspešnejších kníh dona Bosca je modlitebná knižka pre mladých pod názvom Vystrojený mladík.

(Plný názov *Il giovane provveduto per la pratica de' suoi doveri, degli esercizi di cristiana pietà per la recita dell'ufficio della beata Vergine e dei principali vespri dell'anno coll'aggiunta di una scelta di laudi sacre ecc.* Torino, Tipografia Paravia e Comp. 1847). Napísal ju rok po tom, ako sa usadil na Valdoccu (12. apríl 1846). Aj táto skutočnosť nám hovorí, čo bolo pre neho prioritou vo výchove. Začítajme sa do toho, ako *Životopisné spomienky*, III. zväzok, opisujú okolnosti a fakty tohto editorského úspechu dona Bosca (*MB*, III. zväzok, 2. kap., s. 7 – 9).

Zatiaľ čo nepriateľ ľudského pokolenia, ten, ktorý bol vrahom od počiatku, robil všetko pre to, aby odkresťančil svet, don Bosco pokračoval vo svojej nezlomnej práci s plným nasadením, formoval národ mladíkov, miloval svojím dielom náboženstvo Ježiša Krista a hľadal spôsoby, ako by mohol mnohých viesť k dokonalému životu. On zakladal ich kresťanskú výchovu na modlitbe, ktorú sám praktizoval s najvyššou vrúcnosťou, takže bol neustálym povzbudivým príkladom pre nespočetné množstvo duší. Pre ustavičné naliehavé zamestnania nemohol venovať modlitbe dlhé hodiny cez deň, ale to, čo robieval, môžeme smelo označiť za dosiahnutie dokonalosti. Jeho zahľbený a nábožný postoj prezrádzal jeho vieru. Nikdy nevynechával slúženie svätej omše, ani keď bol chorý. Pravidelne sa modlieval breviár. Viackrát za deň sa modlil za seba, za duše, ktoré mu boli zverené, a zvlášť za svojich penitentov. Viackrát sa stalo, že tí, ktorí vstupovali do jeho izby, ho videli s ružencom v ruke, ako sa práve modlil.

Bohatý na ducha modlitby sa don Bosco rozhodol zostaviť novú modlitebnú knižku, ktorá by bola jednoduchá a krátka, vhodná pre jeho chlapcov. Existovalo veľké množstvo modlitebných knižiek, ktoré boli rozšírené medzi veriacimi, ale vo všeobecnosti už len málo vyhovovali duchu nových čias a neboli vhodné pre mladých. Na to, aby pokryl túto potrebu, sa don Bosco pustil s veľkým úsilím do práce a zostavil *IL GIOVANE PROVVEDUTO (Zaopatrený, pripravený mladík)* na plnenie svojich povinností, kresťanských cvičení sa v modlitbe spolu s hlavnými večerami roka a s dodatkom vybraných ranných chvál).

Don Bosco prezentoval svoj rukopis tlačiarom. Marietti mu vypočítal cenu tak, že jeden kus, zviazaný v peknom ozdobenom obale, vychádzal na 4 líry a 50. Paravia, ktorý chcel prispieť na dobré dielo, sa uspokojil s 25 stotinami za kus, ale s tým, že don Bosco dostane vytlačené hárky a sám si ich zviaže podľa potreby. Don Bosco túto ponuku prijal, ale keďže nemal čím pokryť ani náklady na tlač, začal hľadať riešenie svojím spôsobom tak, ako to často robil vo svojej praktickej schopnosti a vynaliezavosti. Pravdepodobne to už robil aj pri vydávaní predchádzajúcich kníh (*Dejiny Cirkvi, Dejiny spásy a Metrický systém*) tak, že poslal dopredu okružný list o tom, že vydáva novú knihu. Keď si bol istý, že má zabezpečených aspoň 10 000 kópií podľa dohody so Speinanim, potom dal pokyn k tlači. Kniha mala rozmer 1/16 a 352 strán. Keď ju rozposlal tým, ktorí si ju objednali na podnet okružného listu, hneď musel dať tlačiť ešte 5 000 kópií, aby uspokojil ďalšie žiadosti. Don Bosco upozornil Paraviu, aby nerozobral kompozíciu písmeň. Ten mu povedal: „Nič som nerozobral, hneď som vedel, že táto kniha bude mať mimoriadny úspech.“ Vskutku, ešte v tom istom roku museli vytlačiť ďalších 5 000 kópií. Marietti potom dostal možnosť vytlačiť krásne vyzdobené kópie tejto knihy, ktoré boli určené pre dobrodinco a vyššie postavených ľudí. Postupom času stále rástol počet žia-

Postupom času stále rástol počet žia-

dostí o túto knihu, lebo sa ujala v mnohých farnostiach a oratóriách. **Za života dona Bosca bolo viac než 122 vydaní tejto knižky** a jednotlivé náklady mali aj 50 000 kópií, ako dovedčuje don Rua. Keď k tomu pridáme preklady do španielčiny, francúzštiny a do iných rečí, počet kópií prekročil šesť miliónov. Tie sú dnes medzi Božím ľudom, a tak môžeme povedať, že *Giovane provveduto* prenikol do všetkých výchovných ustanovizní, do kresťanských rodín a účinne pomohol zachovať kresťanského ducha a vieru Božieho ľudu.

Ako môžu byť naše projekty úspešné?

Autor: Štefan Kormančík SDB / Foto: Misijné oddelenie SDB

Značnú časť augusta a septembra som strávil v Tanzánii v mestečku Mafinga a v Južnom Sudáne v Gumbo, čo je časť hlavného mesta Juby. Na tieto miesta som pricestoval spolu s našimi dobrovoľníkmi, ktoré v nich prežijú nasledujúci rok.

Zároveň to bola kontrolná návšteva, ako idú projekty, ktoré podporujú súkromní darcovia, ale aj vláda zo Slovenska cez program Slovak Aid.

V Mafinge okrem toho, že naše tri dobrovoľníčky Laura, Anežka a Petra vyučujú v škole, paralelne „bežia“ hneď tri jablkové sady. Každý z nich je v iných podmienkach a s inými výsledkami.

V Gumbo je to podpora škôl cez adopciu tried a zároveň už deväťmesačná snaha zaregistrovať v ich strednej odbornej škole Cisco Network akadémiu, aby

žiaci dostali možnosť získať aj túto perspektívnu profesiu. Azda sa to podarí a v Južnom Sudáne tak bude prvá Network Academy s hrdým názvom Don Bosco VTC Gumbo. Na tomto mieste pôsobia dve dobrovoľníčky z minulého ročníka – Veronika a Alexandra a zároveň sem prišli na svoju ročnú službu aj Anička a ďalšia Veronika. Trochu to spôsobuje problém, ako ich budú rozlišovať. Je tu návrh: stará Veronika

a nová Veronika, ďalší je malá a veľká. Ako to pri jazykových otázkach býva, život rozhodne sám, ktorý variant sa ujme.

Keďže takéto návštevy a hodnotenia sú náplňou mojej práce už siedmy rok, začínam získať skúsenosti. Poznatok získaný počas tohto leta som sformuloval takto:

Pre úspešný projekt sú potrebné tri veci:

1. Usilovná práca. Je to základ úspechu, ale sama o sebe nestačí.

2. Vedomosti. Skutočné vedomosti. Nie to, čo si človek prečíta z neznámeho zdroja na Facebooku alebo čo mu podstrčí YouTube ako reklamu. Skutočné, solídne skúsenosti a postupy doplnené neustálym preverovaním a kritickým hľadaním stále účinnejších krokov.

3. Požehnanie. Vidieť to nielen v projektoch, ktoré vedú veriaci ľudia. Je to výrazne prítomné aj v tých, ktoré vedú neveriaci. Ide

o pokorné vedomie toho, že aj keď pracujem usilovne a mám dobré postupy, pre výsledok potrebujem požehnanie. Potrebujem spolupatričnosť ľudí, prírody a Boha.

Som rád, že mám možnosť podeliť sa s vami prostredníctvom tejto misijnej rubriky, a tak aj vy už viete, ako môžu byť vaše projekty úspešné.

Prosím o modlitby za našich misijných dobrovoľníkov a za celú našu činnosť, aby bola skutočne úspešná.

Veľká prestávka v škole, Gumbo, Južný Sudán; školu vedú sestry FMA; žiaci čakajú na obed

Plagát pripravený na plánovanú návštevu Svätého Otca, ktorá sa však presunula na budúci rok; naše dobrovoľníčky: Veronika S., Anička, Saska, Veronika M., ja

Deti s obedom skryté v tieni pred horúcim slnkom

Slávnosť plná vd'aky

Autor: Jozef Luscoň SDB / Foto: autor

Pred piatimi rokmi, 30. 9. 2017, sa v bratislavskej Petržalke konala beatifikácia saleziána dona Titusa Zemana. Pri príležitosti tohto jubilea ctiteľa blahoslaveného dona Titusa Zemana ďakovali vo Vajnorochoch dobrotivému Pánu Bohu za jeho dar pre Cirkev a najmä pre mládež.

Don Titus, vd'aka ti za svedectvo

Program slávnosti bol rozložený do viacerých dní. V piatok 30. 9. 2022 večernej svätej omši predsedal don Peter Timko, provinciál saleziánov na Slovensku, a kazateľom bol don Jozef Slivoň, vicepostulátor blahorečenia dona Titusa Zemana. Vo svojom príhovore vyzdvihol tému mučeníctva a potom zaostril na blahoslaveného dona Titusa, a to v dvoch kľúčových momentoch: ako znášal mučeníctvo a aká bola jeho modlitba.

„Don Titus na zlo na ňom páchané odpovedal dobrom a v modlitbe ďakoval, chválil a vebil Pána Ježiša. A cez modlitbu cítil, ako ho má Ježiš rád.“ Kazateľ poukázal aj na svedectvo, obetavosť i zapálenosť dona Titusa pre duchovné povolania, ale aj pre to, aby mladí ľudia našli svoje miesto v Božom pláne. „Sú mnohí svedkovia, ktorí svedčia aj o tom, že chcel, aby si mladí našli dobrých životných partnerov a uzatvárali sväté manželstvá...“

Svätú omšu vysielala v priamom prenose Televízia Lux a hudobne ju sprevádzal organista Stanislav Grich a mládežnícky spevácky zbor DaMiAn z Miletičky pod vedením Katky Galkovej a Jána Gottweisa. Celú liturgiu zdobil aj pekne upravený priestor a domáci veriaci oblečení v nádherných vajnorochských krojoch.

Don Titus upozorňuje na to podstatné

V príhovore po svätej omši don Jozef Slivoň oboznámil prítomných o prínose blahoslaveného dona Titusa Zemana pre

Cirkev na Slovensku. Okrem iného vyzdvihol: „Relikvie blahoslaveného dona Titusa sa nachádzajú už na viac ako 260 miestach na Slovensku a asi na štyridsiatich miestach v zahraničí. Na týchto miestach sa mnohí ľudia modlia a obetujú za povolania. Existuje aj veľa publi-

kácií, ktoré pomáhajú šíriť úctu k nášmu blahoslavenému, a čaká sa na zázrak, aby mohol byť don Titus uctievaný vo vyššom stupni – ako svätý.“

Don Titus zaostruje na mládež

V nedeľu 2. 10. slávnosť pokračovala ďakovnou svätou omšou, ktorej predsedal arcibiskup metropolita Stanislav Zvolenský a ktorý bol v dávnejších časoch aj kaplánom vo Vajnorochoch. Aj on vyzdvihol obetavý život dona Titusa Zemana.

V hlbokom pohľade na Titusovu duchovnosť sa dala vnímať myšlienka, že na tých miestach, kde je úcta k donovi Titusovi, sa zaostruje pozornosť na mládež a zosilňuje aj záujem o ňu. S tým sa vynárajú aj otázky, ako im pomôcť v ich duchovnom raste a nájsť im opravdivý zmysel života. Don Titus upozorňuje na hodnoty, ktoré si svet až tak neváži alebo ich prehliada, ale majú ozajstnú nezastupiteľnú cenu teraz aj vzhľadom na večnosť.

Celú kázeň si môžete pozrieť na saleziánskom youtube kanáli.

Vďaka za spoluprácu

Po tejto milej slávnosti sa patrí úprimne poďakovať všetkým, ktorí sa zúčastnili na jej príprave. Vďaka patrí najmä miestnemu pánu farárovi Jožkovi Kováčikovi, ale aj veriacim a samospráve z Vajnôr, ktorí sa intenzívne zapojili do osláv. A prosíme, nech život ich rodáka blahoslaveného dona Titusa Zemana prinesie mnohým ľuďom odpoveď na otázku zmyslu života.

Noví novici, noví chlapci, nový učiteľ hudby

Spracoval: rhsdb / Foto: archív SDB

Pred sto rokmi sa už nedá hovoriť o rozbehu. Pred sto rokmi bol pomyselný slovenský saleziánsky vlak už dobre rozbehnutý na trati. V školskom roku 1922/1923 sa desiatky chlapcov spod Tatier vzdelávali v dvoch saleziánskych domoch v Taliansku. V Perose Argentine pri Turíne a v Ríme.

Kto boli naši novici v Ríme

Do saleziánskeho noviciátu v Genzane pri Ríme nastúpili na konci leta 1922 deväť Slováci. Na fotografii vidíme spolu osem novicov (jeden, Jozef Schlosser, tu chýba) a s nimi troch klerikov, všetci vtedy žili v noviciáte v Genzane: čerství noví saleziáni Lednický a Horniak tu študovali prvý ročník filozofie a 28-ročný Sersen – otcovská pos-

Dole zľava: novic Florián Pulc, novic Jozef Straka, klerik František Sersen, novic Jozef Stašo, novic Jozef Babiak.

Prví slovenskí chlapci v Legio Angelica

Podľa spomienok vtedy chlapca študenta a neskôr saleziána Antona Vácvala slovenskí chlapci študenti na Sacro Cuore v Ríme navštívili 28. novembra

a členovia nosili cingulum. Noví slovenskí členovia nosili cingulum len do vtedy, kým nevstúpili do saleziánskeho noviciátu. Spomienku na tento „zápis“ dajme do súvisu s tým, ako don Anton Vácval neskôr na Slovensku (v 40-tych rokoch minulého storočia i neskôr) veľmi podporoval miništrantské hnutie pod názvom Legio Angelica.

Medzi novými prvákmi aj budúci provinciál

Na saleziánske súkromné gymnázium pre Slovákov do Perosy Argentíny pri Turíne v novom školskom roku 1922/1923 nastúpilo 43 prvákov. Boli to nádejné saleziánske povolania. Spomedzi nich sa viacerí saleziánmi aj stali a 14 z nich zostali v Spoločnosti až do smrti: Jozef Bošácky (1905 – 1977), Jozef Čakloš (1908 – 1928) zomrel ako mladý klerik na misiách v Brazílii, Jozef Figura (1906 – 2001), budúci misionár v Japonsku, Jozef Forgáč (1904 – 1966) pôsobil v Argentíne a bol tam aj provinciálom, Štefan Hrušovský (1904 – 1925) zomrel počas noviciátu, Ján Chrenko (1908 – 1982), Anton Lovás (1901 – 1978), Jozef Melicher (1900 – 1929) zomrel ako mladý salezián počas liečenia sa v talianskom mestečku Lodi, Justín Mešťánek (1905 – 1977), Anton Mihálik (1907 – 1982), Augustín Pozdech (1909 – 1938) zomrel na následky vyčerpania po dvoch rokoch kňazstva, Anton Sersen (1909 – 1987), Augustín Sklenár (1904 – 1983) a František Valábek (1907 – 1980).

Novici v Genzane 1922

tava – študoval teológiu. Tučným sú mená tých, ktorí zostali saleziánmi až do smrti. Hore zľava: klerik Anton Lednický, novic Anton Kolarovič, novic Jozef Patúc, novic Silvester Taliga, novic Leonard Tikl, klerik Marcel Horniak.

1922 gotický chrám Santa Maria sopra Minerva. Tam boli niekoľkí z nich prijatí do Bratstva anjelskej milície (u nás neskôr ako Legio Angelica). Bratstvo vzniklo v neskorom stredoveku na počesť svätého Tomáša Akvinského

NARODILI SA PRED 100 ROKMI

Augustín Lovíšek sa narodil 10. septembra 1922 v Považskej Bystrici, v roku 1937 prišiel k saleziánom do Šaštína, 16. augusta 1942 zložil prvé sľuby, v tretej Titusovej výprave sa mu najprv nepodarilo ujsť za hranice, ale nechytli ho a ušiel o niekoľko mesiacov. V Bollengu bol 1. júla 1953 vysvätený za kňaza. Pôsobil medzi slovenskými chlapcami emigrantmi v Belgicku, kde strávil celý svoj život. Zomrel 13. januára 1980 v belgickom Tournai.

Rudolf Granec sa narodil 20. septembra 1922 vo Vištuku. K saleziánom prišiel v roku 1935 do Šaštína, 16. augusta 1941 zložil prvé sľuby, pred barbarskou nocou stihol prijať diakonát v Šaštíne a za kňaza ho už tajne vysvätil v Rožňave biskup Pobožný 23. decembra 1950. V roku 1952 ho pri pokuse ujsť s bratom cez Moravu chytili, bol vo väzení (aj v Jáchymove) až do roku 1962, čo poznačilo jeho psychiku až do smrti. V roku 1968 odišiel do Talianska, no po nežnej revolúcii sa vrátil a pôsobil v Hronskom Beňadiku, v Šaštíne a napokon v Hodoch pri Galante. Zomrel 17. augusta 2005.

Jozef Štáмец sa narodil 28. októbra 1922 v Sebechleboch, po saleziánskej formácii bol tajne vysvätený za kňaza 25. februára 1951 v Bratislave. V rokoch 1956 – 1958 bol väznený, neskôr absolvoval ekonomickú VŠ a do dôchodku pracoval vo Zvolene. Od roku 1984 mu bolo dovolené pracovať v duchovnej službe, pôsobil vo Zvolene. V tajnej pastorácii sa veľmi zaslúžil o rozbeh a rozvoj sekulárneho inštitútu Dobrovoľníčok dona Bosca na Slovensku. Zomrel v rodisku na Silvestra 1996.

Juraj Kaščák sa narodil 5. novembra 1922 v obci Zlaté pri Bardejove. V roku 1943 sa dostal k saleziánom do Bratislavy, 16. augusta 1946 zložil prvé sľuby ako salezián koadjútora. Na Miletičovej pôsobil ako kostolník až do barbarskej noci. Po skončení PTP krátko žil vo Zvolene a potom v Bardejove až do roku 1970, keď sa presťahoval do Košíc. Veľmi horlivo sa venoval tajnej práci s chlapcami a získal viaceré duchovné povolania. Od roku 1991 bol začlenený do komunity v Žiline, kde zomrel na svoje meniny 24. apríla 1996.

Štefan Zachar sa narodil 18. novembra 1922 v Žilkovciach. K saleziánom prišiel do Trnavy v roku 1936. Prvé sľuby zložil 24. augusta 1940 a bol jedným z tých, ktorých predstavení poslali študovať teológiu do Turína. Tam, v Bazilike Márie Pomocnice, bol aj vysvätený za kňaza 2. júla 1950. Pracoval medzi chudobnými chlapcami a vojenskými sirotami v Borgo ragazzi Don Bosco v Ríme s malou prestávkou takmer 30 rokov. Chlapcov viedol k Bohu „umením, hudbou, kreslením, ale najmä svojou dobrotou a neúnavnou prácou“. Zomrel 22. marca 1983 na rakovinu. Na pohrebe v Ríme niesli jeho rakvu chlapci, ktorým sa celý život venoval.

Štefan Zachar

Návšteva z Peru i rozbité okno direktora

V zápiskoch dona Alojza Kozu, vtedy druháka v Perose Argentine, sa spomína v tomto školskom roku aj návšteva z Peru. Slovenský salezián Alojz Hudek, vtedy už päť rokov kňaz, bol od noviciátu na misiách v Peru a cestou na Slovensko navštívil aj Perosu. „Živo sa zaujímal o náš život, štúdiá, poriadky, program. Rozprával západoslovenským nárečím, lebo nemal možnosť za svojich študentských čias osvojiť si spisovný jazyk slovenský.“ Návšteva isto prispela k misijnému nadšeniu medzi chlapcami, viacerí neskôr na misie aj odišli. Iná epizódka od dona Kozu hovorí o športovom nadšení, keď jeden z prvákov, „istý Janega z Galanty raz nabral takou silou loptu, že vletela mimovoľne do direktorovej kancelárie. Prerazila vari dve okenné tabule“.

Náladu zlepšila hudba, rástli aj talenty

S novými prvákmi prišiel ako asistent aj salezián a zručný organista Cyril Guniš (vtedy 21-ročný). Dva roky študoval hudbu v Poľsku, a tak v Perose vyučoval nový predmet – liturgický spev. „Nacvičovali sme a spievali gregoriánske a polyfonické spevy. Predvádzali sme ich pri bohoslužbách a na akadémiách v divadelnej miestnosti. Toto doplnenie školského rozvrhu nacvičovaním spevu, hry na harmóniu, na husliach a neskôr aj na klavíri značne povznieslo náladu chovancov,“ spomína don Koza. Takto objavil svoj talent aj 12-ročný prvák **Teodor Hirner** (1910 – 1975) zo Smoleníc. Z rehole potom odišiel ako bohoslovec. V rokoch 1945 – 1948 študoval hudobnú vedu

Teodor Hirner ako chlapec v Perose

Učiteľ hudby Teodor Hirner

na Karlovej univerzite v Prahe, a to už mal za sebou štúdium hry na organe v Bratislave a paralelne bol učiteľom a dirigentom v Pezinku. Od roku 1949 viedol oddelenie ľudovej hudby v rozhlase v Košiciach a od roku 1961 tam bol aj riaditeľom konzervatória.

Attilio Giordani

Daroval svoj život oratóriu

Spracoval: Ondrej Miliczki SDB / Foto: archív

Salezián spolupracovník, animátor, delegát ašpirantov Katolíckej akcie v oratóriu pôsobil ako misijný dobrovoľník spolu so svojou rodinou v Mato Grosso v Brazílii, kde aj zomrel. Za ctihodného bol vyhlásený 9. októbra 2013.

Ťažké detstvo

Attilio Giordani sa narodil v Miláne 3. februára 1913. Vyrastal v chudobnej rodine spolu so svojou sestrou Angelou a bratom Camillom.

Attilio ako deväťročný začal navštevovať saleziánske oratórium svätého Augustína v Miláne. Keď skončil základnú školu, otec ho poslal na tri roky do technickej školy, kde chodil veľmi rád. V sedemnástich rokoch začal pracovať vo firme na farmaceutické výrobky a zápasil s každodennou námahou a robotníckym prostredím. Bola to tvrdá, nevďačná práca a ani plat nebol primeraný. Attilio však žil pokojne a vyrovnane. V tomto roku sa stal aj animátorom, delegátom ašpirantov Katolíckej akcie v oratóriu.

Prázdniny trávil so skupinami chlapcov v horách – skladal piesne, písal dialógy, scénky, žartoval, organizoval veľké hry v lesoch, výlety na bicykloch aj peši. Známe boli jeho lotérie, dobročinné

podujatia, hľadanie pokladu v uliciach farnosti, olympiády pre chlapcov na dvore oratória, stretnutia chlapcov.

Vojna a obdobie po nej

V roku 1940 sa v Taliansku začala druhá svetová vojna. Attilio Giordani toto obdobie prežil na grécko-albánskom fronte, vo Francúzsku aj ako partizán na lombardských vrchoch. V týchto rokoch ho sprevádzali dve myšlienky: na svojich chlapcov a na svoju milovanú snúbenicu Noemi Davanzovú, ktorej písal takmer každý deň.

Keď sa vrátil mier, začínalo sa od začiatku; medzi zrúcaninami, medzi vyčudnutými a bledými chlapcami, ktorí v krvi nosili semeno násilnosti. Pre týchto chlapcov Attilio vymyslel „Križovú výpravu dobroty“, pedagogický skvost, do ktorého sa zapojila celá štvrt. Spolupracovali chlapci, rodiny, fara, školy, zdraví aj chorí, deti i starci. Išlo o veľkolepú ponuku evanjelizačného ducha: lásku a dobro. Attilio chcel, aby každý pochopil, že iba dobrota môže zmeniť svet.

Attilio nebol mužom, ktorý uniká z domu a dáva prednosť oratóriu pred svojou rodinou. Tri deti, ktoré obveselovali jeho dom (Pier Giorgio, Maria Grazia, Paola), o ňom hovorili takto:

„Keď otec prišiel domov, celý patril nám. Neprinášal domov napätia zvonku, bol pokojný, venoval sa nám, neuzatváral sa, bol náš.“

Dobro a zlo

Na začiatku sedemdesiatych rokov vypukol vo svete ostrý mládežnícky protest. Mládež chcela zmeniť spoločnosť aj použitím násilia. V saleziánskom prostredí sa práve v tom čase zrodila mi-

sijná „Akcia Mato Grosso“, ktorá, naopak, chcela zmeniť spoločnosť osobnou angažovanosťou a obetou. V prvej skupine, ktorá odchádzala do Poxoréu v brazílskom štáte Mato Grosso, bol aj Attiliov syn Pier Giorgio, vysokoškolák. V ďalšej skupine, ktorá odchádzala v roku 1972, bol 59-ročný Attilio s dcérou Mariou Graziou, Paolou a s manželkou Noemi. V duchu obvyklej obety a veselosti založil medzi húfmi chlapcov v Brazílii saleziánske oratórium.

„Pokračuj ty“

Dňa 18. decembra 1972 na jednej schôdzke Attilio oduševnene rozprával o povinnosti položiť život za druhých. Zrazu mu prišlo zle a cítil, že sa blíži jeho koniec. Ešte stihol zašepkať svojmu synovi: „Pokračuj ty.“

V Miláne bola práve zima, keď priniesli truhlu s pánom Attiliom. Čakalo ho tisícpäťsto ohromených ľudí, ktorí nemohli uveriť vlastným očiam, čo ostalo

S rodinou v Mato Grosso, Brazília

z tohto obľúbeného človeka. Miestny farár im povedal: „Každému z nás Attilio opakuje, čo povedal svojmu synovi, keď umieral: ‚Pokračuj ty.‘“

Chlipnosť: choroba duše

Autor: František Kubovič SDB / Foto: Barbora Kullačová

Chlipnosť alebo zmyselnosť nie je nič iné ako nezriadená chuť telesnej žiadostivosti. Zmyselnosť, z ktorej pochádzajú všetky hriechy nečistoty, robí ľudského ducha roztržitým, temným, ľahkovážnym, nestálym a hrubým.

Svätý Bazil Veľký definoval zmyselnosť ako „chorobu duše“. Už vtedy pochopil, že nejde len o perverzné sexuálne správanie (znásilnenie, prostitúcia, incest, pedofília...), ale že je to infekcia, ktorá napáda srdce. Žiadostivosť, nezriadená vášeň, podnecuje človeka používať svoju sexualitu egoistickým a zlým spôsobom. Pokiaľ je čistota napádaná touto nerestou, je priamo ohrozená citmi vychádzajúcimi zo srdca (predstavy, myšlienky a nečisté myšlienky). Žiadostivosť, skôr ako sa premení na konkrétne skutky, vychádza zo srdca človeka, tak ako všetky duchovné choroby. Pán Ježiš to jasne potvrdzuje: „Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci“ (Mt 5, 28).

Svätý František Saleský, dokonalý znalec ľudského srdca, bol presvedčený, že obrátenie človeka sa začína z jeho vnútra, lebo hĺbka jeho srdca je miesto, kde zlo zapúšťa korene. Práve tam je potrebné zasievať dobré semeno po tom, čo tam vyrástol kúkoľ.

Povzbudzuje k tomu, že treba očistiť vlastný život od všetkého, čo je nečisté, všetkého, čo je nedôstojné človeka a jeho božského povolania. To sa však netýka len citov, ale celého života vrátane sexuality.

Mnohí súčasníci nepovažujú žiadostivosť za niečo nemorálne a škodlivé, práve naopak, ospravedlňujú ju údajnou „sexuálnou slobodou“. Jeden nedávny prieskum ukázal, že každú sekundu sa na celom svete uskutoční 300 000 prihlásení na pornografické

stránky. Tento fakt hovorí o dnešnej pornografickej závislosti veľkého počtu mladých ľudí a nevyzretých dospelých. Na to, aby sme uzdravili svoje choré sklony, je potrebné úprimne a slobodne prijať a uznať svoje zranenia. František povzbudzuje v prvom rade, aby sme milovali svoje telo, ktoré je živým obrazom tela Pána Ježiša.

Kto sa rozhodne žiť mimo skutočnej lásky, žije aj mimo Boha. Ak sa niekto rozhodne žiť čisto, neznamená to, že

kajších telesných zmyslov, myšlienok a túžob srdca.

V jednom z príhovorov na sviatok svätého Augustína svätý František Saleský hovorí: „Čistota je Božím darom, ktorý sa nezískava silnými rukami a nemôže byť umelo a prácne uchovávaný. Božie dary sa nevytrhajú z jeho rúk silou alebo donútením, dostávajú sa do daru veľkodušne podľa dispozície srdca. Čo teda treba robiť, aby sme získali tento dar z Božích rúk s vedomím, že nikto

nemôže byť čistý, ak mu Pán neudelí dar a milosť čnosti čistoty? Apoštol Pavol nás povzbudzuje prosiť o ducha pokory, a keď ho raz získate, tak si ho prostredníctvom modlitby uchovajte. Viem dobre, že pôst, disciplína a skromnosť sú veľmi užitočné na zachovanie čistoty, ktorú duša dostala.“

Málo kresťanov dnes berie vážne prežívanie svojej sexuality očami viery, ako keby mali strach vo vzťahu k Pánu Bohu podriaadiť svoj život pôsobeniu Ducha Svätého. Možno je to chyba nejakého moralistického a netolerantného kňaza v ob-

lasti sexuálnej morálky, ktorého stretli... alebo je to dôsledok laxistického prístupu dnešnej spoločnosti? Sám Pán Ježiš v evanjeliu viackrát odsudzuje rigorizmus, ale aj laxnosť a extrémizmus. Ježiš nenúti nikoho nasledovať ho, ale ponúka svoju cestu, ako sa stať slobodnými ľuďmi. František Saleský jasne hovorí, že čistota nie je „lenivá čnosť“, ale naopak, vedie k odvahe, veľkodušnosti a aktivite. A radí: „Starajte sa o svoje srdce, aby patrilo Bohu!“

sa vyhýba sexualite, ale snaží sa ju využívať dobre. Čistota poľudštuje sexualitu a rešpektuje jej zmysel. Vyjadruje aj hlbokú pravdu pri stretnutí s druhým: s vlastným telom nezaobchádzame hocijakým spôsobom a nemáme sexuálny vzťah s hocijakou osobou bez morálnych kritérií. Čistota je radostná a pokojná integrácia všetkých energií sexuality a citov do autentickej lásky. Má svoj pôvod v srdci, ale svoj príbytok má v tele. To je dôvod, prečo sa stráca vplyvom von-

Časopis Rebrík

Zhovárал sa: Peter Novák / Foto: archív časopisu Rebrík

Určite ste už o ňom počuli. Časopis Rebrík vychádza na Slovensku už viac ako tridsať rokov a je osvedčeným spoločníkom detí v rodine, v škole aj vo farnosti.

Čitateľom pomáha spoznávať Boha, jeho Lásku a jednoduchým spôsobom vedie deti k tomu, aby sa učili milovať Boha a ľudí.

V každom čísle ponúka pútavé príbehy, reportáže, ako aj príspevky na aktívne prežívanie liturgického roka v rodine, škole a v spoločnosti. Hravou formou vedie deti k rozvoju rozličných zručností. Vydávanie a rozširovanie tohto jediného katolíckeho časopisu pre deti na Slovensku je neľahká úloha. Aj preto sa naše saleziánske Vydavateľstvo DON BOSCO a eRko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí dohodli na spolupráci a od 1. 7. 2020 vydáva časopis vydavateľstvo, pričom úzko spolupracuje s eRkom – najmä pri vytváraní obsahu každého čísla.

Oslovili sme šéfredaktorku časopisu Rebrík RNDr. Katarínu Jantákovú, aby sa s nami podelila so svojimi skúsenosťami a poodkryla nám proces vzniku časopisu i to, čo môže toto mé-

dium ponúknuť nielen deťom, ale aj rodičom a každému, kto pracuje s deťmi.

Katka, na pozícii šéfredaktorky časopisu Rebrík pôsobíš od jeho začiatku. Ako si sa k nemu dostala?

Po nežnej revolúcii chýbal na mediálnom trhu katolícky časopis pre deti. Už v roku 1989 ešte pred vznikom eRka sme na jednom stretku spolu s deťmi tvorili letákový časopis. Asi preto ma oslovil Evžen Valovič, jeden zo zakladateľov eRka, či by som si nevzala na starosť vydávať detský časopis pre celé Slovensko. Bez váhania som súhlasila a bez predstáv, čo to prinesie, sme sa 14. mája 1990 na stretnutí ľudí z práve vznikajúceho eRka rozhodli vydávať časopis pre deti s celoslovenskou pôsobnosťou. Hneď o mesiac vyšlo nulté číslo Rebríka, ktoré vyzeralo skôr ako samizdat (bolo aj tlačené na samizdátovej tlačiarni). Napriek svojmu neprofesionálnemu vzhľadu malo číslo úspech, ba aj dotlač a čoskoro sme sa pustili do práce na prvom ročníku. Ani sa mi nechce veriť, že odvtedy prešlo toľko rokov a my práve začíname vydávať už 33. ročník.

Ako sa za ten čas Rebrík vyvíjal?

Rebrík postupne rástol. V prvých rokoch stúpala jeho náklad a menil sa aj vzhľad. Za tie roky prešla grafika výraznými zmenami – od prvej tlače originálu na ihličkovej tlačiarni až po súčasnú profesionálnu grafickú prípravu i tlač. Čo sa však nezmenilo, je misia časopisu, jeho hlavný cieľ – pomáhať deťom dostať sa bližšie k Bohu a k ľuďom okolo nich.

Darí sa vám napĺňať tento cieľ?

Ako plynul čas, uvedomili sme si, že Rebrík je skutočne jediný katolícky časopis pre deti od 6 do 10 rokov. To je jeho jedinečnosť, ktorá ho líši od všetkých ostatných časopisov určených pre deti tohto veku. Tento fakt sa stal základným kameňom, na ktorom sme sa rozhodli časopis ďalej budovať.

Kto všetko participuje na tvorbe časopisu, ako vzniká každé nové číslo?

Časopis tvoria zväčša dobrovoľníci popri svojej práci. Na to, aby bol obsah nielen hravý, ale mal aj profesionálnu úroveň, vytvorili sme tri pracovné skupiny, ktoré sa vzájomne dopĺňajú. Redakčnú skupinu tvoria autori a ilustrátori, ktorí sa stretávajú raz za dva mesiace, keď vytvoria základný obsah dvoch čísel časopisu a rozdelia si tvorbu jednotlivých textov. Po redakčnom spracovaní texty zhodnotí expertná skupina. Tá je tvorená odborníkmi z oblasti mediálnej práce pre deti, učiteľmi, katechétmi, kňazmi a rodičmi. Ešte pred zadaním do tlače sa k obsahu i grafickej stránke každého čísla Rebríka vyjadrujú dve detské redakčné skupiny. Tie posudzujú zrozumiteľnosť a pútavosť Rebríka. Podnety

Na fotke zľava: Juraj Králik, predseda eRka, Katarína Jantáková, šéfredaktorka časopisu Rebrík, Rastislav Sitár, riaditeľ Vydavateľstva DON BOSCO

a návrhy detí zapracujeme potom do konečnej podoby časopisu.

Spomínaš si na ľudí, ktorí výrazne vstúpili do tvorby?

Pred ľuďmi, ktorí sa zapájajú do tvorby časopisu, sa hlboko skláňam. Pred každým jedným z nich. Takmer nik z tvorcov nie je profesionálny spisovateľ – ale všetci tvoria časopis s nadšením a láskou a je úžasné sledovať, ako každý mesiac vzniká nové číslo s úplne novým obsahom, ktorý je pestrý, plný myšlienok a tvorivých nápadov. Za celý čas sa nezopakoval ani jeden článok alebo rubrika. Som presvedčená, že v tom má prsty Duch Svätý – je našim veľkým pomocníkom.

Máš nejakú udalosť, spomienku, ktorá ťa ako šéfredaktorku silno oslovila, povzbudila?

V roku 2013 sme v januári chystali obsah aprílového čísla, kde sme hovorili o Dobrom Pastierovi. Vyzvali sme deti, aby napísali pozdrav pre Svätého

Otca. Medzitým však Benedikt XVI. abdikoval a tesne pred zadaním aprílového Rebríka do tlače zvolili pápeža Františka. Pre deti to bolo veľmi živé a do redakcie začali chodiť listy s milými kresbami a želaniami, z ktorých bolo až hmatateľne cítiť lásku k pápežovi. Hoci sme pôvodne chceli listy doručiť Svätému Otcovi prostredníctvom nunciatúry, rozhodli sme sa, že to predsa len urobíme osobne. Tak sme 26. júna 2013 na audiencii vo Vatikáne odovzdávali pápežovi Františkovi 8-kilovú škatuľu s 1 448 pozdravmi od slovenských detí. Bol to naozaj neopakovateľný zážitok.

Ako môže v súčasnosti časopis poslúžiť vo farnosti, v škole a v bežnej rodine?

Usilujeme sa o to, aby Rebrík pomáhal deťom duchovne rásť, formovať ich. Časopis má nosné rubriky s hlbšími témami, ale aj veľa námetov pre tvorivé a hravé stretnutia detí v spoločenstvách. Ponúka aj doplnenie a spestrenie škol-

ského učiva formou zaujímavých úloh, ktoré sa dajú využiť na matematike, slovenskom jazyku, prvouke, prírodovede, vlastivede, výtvarnej výchove a na náboženstve. Cez motivačné články vedie deti k zapájaniu sa do života farnosti, k aktivitám v komunite, v ktorej sa pohybujú. Aby sa časopis dal čo najlepšie využiť pri práci s deťmi, každý mesiac pripravujeme metodiku pre rodičov, animátorov, kňazov a učiteľov, ktorú zverejňujeme na www.rebrík.sk. Každý mesiac je v nej pripravené minimálne jedno stretko či vyučovacia hodina s využitím článku v danom čísle Rebríka. Na tejto webovej stránke taktiež každý mesiac ponúkame pracovné listy Čítanie s Rebom a Rikou – pre každý ročník osobitne. Sú výbornou pomôckou pre vedenie detí k čítaniu s porozumením.

Rebrík sa často stáva spoločníkom celej rodiny – napomáha rozvoj rodinných hodnôt. Pričom veľmi dôležití sú, samozrejme, rodičia, ich život viery doma – je to asi tá najlepšia pôda, v ktorej môže semienko viery rásť. Rebrík je len oporou pre túto krehkú rastlinku. Pomáha deťom im blízkym spôsobom učiť sa vieru žiť, prehlbovať a aj navonok ju prejavovať.

Čo by si odkázala rodičom, známym, starým rodičom, ktorí by aj uvažovali odoberať časopis, ale ešte tak nespravili?

Každý vie, že deti sú našou budúcnosťou. Všetko, čo do nich vkladáme, je semienkom, z ktorého môže vyrásť pevný strom so silnými koreňmi. Rebrík chce byť pomocníkom pri tomto raste. Veríme, že spoločne pomôžeme deťom dozrieť v silné osobnosti.

Každý druhý mesiac

DON BOSCO U TEBA DOMA

Časopis Don Bosco dnes zasielame bezplatne na požiadanie.

Už od roku 1877 je to dar dona Bosca všetkým priateľom a dobrodincom saleziánskeho diela. Ďakujeme za každý dar, ktorý nám pomáha rozvíjať dielo záchranu a výchovy mladých doma i v misiách.

O časopis možno požiadať na webstránke www.donboscodnes.sk alebo na tel. čísle 0903 290 650.

Požiadanim o časopis vyjadrujete súhlas so spracovaním vašich osobných údajov pre potreby zasielania časopisu na vašu adresu.

Rozšírte rodinu dona Bosca. Za všetkých dobrodinco slúžime každú sobotu svätú omšu a pamätáme na nich v modlitbách.

Volám sa Joy

Autor: Vydavateľstvo DON BOSCO

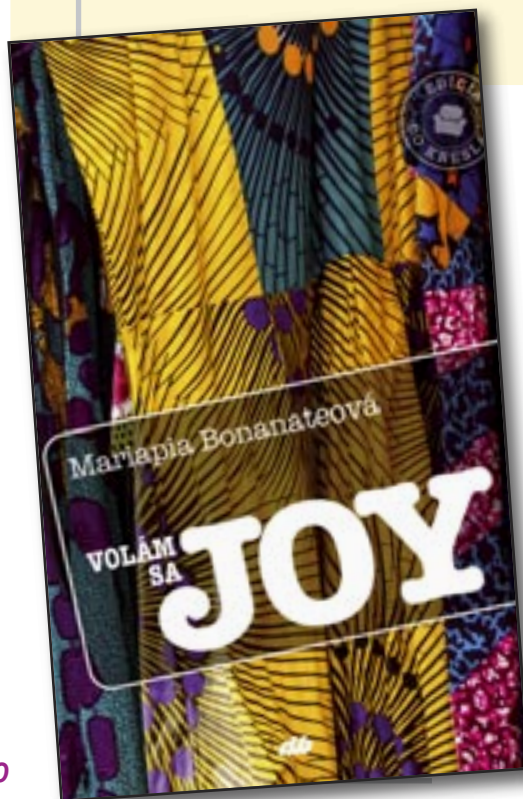
Píše sa rok 2016. Mladá nigérijská žena sníva svoj sen o krásnej budúcnosti. Realita, v ktorej žije, jej ho však nedovolí dosnúvať. Na jednej strane vidí chudobu krajiny a biedu rodiny, na druhej strane jej zhoda udalostí dáva nádej na dobrý zárobok v Európe. Odísť alebo neodísť? Sen je silnejší. Rozhodne sa. A tu sa začína skutočný a dramatický príbeh, ktorý čitateľa priam vtlačá do kresla a od ktorého sa nebude vedieť odtrhnúť. Lebo Joy je náhle vtiahnutá do siete organizovaného zločinu...

Ak vás upútali tieto riadky, práve vám je určená kniha Volám sa Joy, ktorú sme v týchto dňoch vydali v našom saleziánskom Vydavateľstve DON BOSCO. Nie je to ľahké čítanie, ale je pravdivé.

V príbehu Joy sa spájajú životy mnohých iných, ktorí sa chytili do peknej pasce a postihla ich tragédia neviditeľného obchodu s ľuďmi. Je to príbeh na jednej strane neznámy, no na druhej strane podozrivo všadeprítomný v našej globalizovanej spoločnosti. Pozornému čitateľovi neujde, že jej krížová cesta je ako mozaika životov, ktoré prežívajú mnohí najzraniteľnejší bratia a sestry prehliadaní ostatnými.

PRÍBEH ABSOLÚTNEJ ODVAHY

Osudy týchto ľudí nie sú ľahostajné ani pápežovi Františkovi. Osobne sa stretol s Joy a sám napísal predslov k tejto knihe.

Píše: „Joy nám všetkým pomáha otvoriť oči, „spoznať, aby sme pochopili“. Často práve ony, obeť naj-surovejšieho zneužívania, sú nevyčerpateľným prameňom podpory a pomoci novým obetiam. Vyvieť na svetlo ľudí, ktorí boli nútení žiť v začudenej tme spoločenskej ľahostajnosti, je skutok milosrdenstva a nesmieme ho zanedbávať. Chcel by som sa obrátiť na teba, Joy. Si podobná mnohým ženám, o ktorých dnes rozprávame, ale predovšetkým ‚si Joy‘, jedinečná, chcená a veľmi milovaná. Ďakujem ti, že si nám dala možnosť spoznať svoj príbeh absolútnej odvahy. Umožňuje nám lepšie pochopiť tých, čo zažili útrapy obchodovania s ľuďmi. Najdrahšia Joy, ako píšeš na týchto stranách: ‚Len láska,

ktorá žije pokoj, dialóg, prijatie a vzájomnú úctu, môže zaručiť prežitie našej planéty.‘ Prosím teda: Buď odvážna, študuj a neboj sa. Si šikovná, len tak ďalej!“

MÔJ POHĽAD SA ZMENIL

O svoj pohľad a skúsenosť sa podelila aj Jana Sarňáková, ktorá knihu prekladala do slovenčiny: „Tento preklad bol jeden z najťažších, aké som kedy robila. Ak nie úplne najťažší... A to prekladám už viac ako dvadsaťpäť rokov. Skutočné príbehy, kde ide naozaj o ťažké životné osudy ľudí, človeka viac strhávajú. Prekladateľ, podobne ako neskôr čitateľ, si prežíva s hlavnou postavou všetko, čím prešla. Ťažko sa mi písalo, zhmotňovalo utrpenie Joy, aj utrpenie ľudí, ktorí sa ocitli v pomyselnom ‚mlynčeku na mäso‘ obchodníkov s ľuďmi. V podvedomí všetci vieme, že takéto veci sa dejú. Iné je však vedieť to, a iné do detailov poznať konkrétny príbeh konkrétneho človeka. Táto kniha ma dvíhala zo stoličky, otriasala mnou, burcovala ma, nútila ma niečo urobiť pre Joy, pre Grace, pre všetky tie úbohé dievčatá a chlapcov. Môj pohľad na migrantov, na ktorých som dovtedy hľadala s nevôľou a obavou, sa zmenil.“

